

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, Z. Ú., ČESKÉ BUDĚJOVICE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

PRÁCE S OBĚŤMI TRESTNÝCH ČINŮ

Autor práce: Adéla Brázdová

Studijní program: Bezpečnostně právní činnost

Forma studia: Kombinovaná

Vedoucí práce: Mgr. Lukáš Herich, DiS.

Katedra: Katedra právních oborů a bezpečnostních studií

VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH STUDIÍ, z. ú.
Žižkova tř. 1632/5b, 370 01 České Budějovice

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Jméno a příjmení studenta: Adéla Brázdová

Studijní program: Bezpečnostně právní činnost

Forma studia: Kombinovaná

Místo studia: Příbram

Název bakalářské práce: Práce s oběťmi trestných činů

Název bakalářské práce v anglickém jazyce: Work with Victims of Crime

Katedra: Katedra právních oborů a bezpečnostních studií

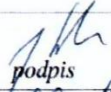
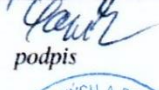
Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Lukáš Herich, DiS.

Datum zadání bakalářské práce: duben 2024

Cíl bakalářské práce: Hlavním cílem bakalářské práce je zhodnotit systém práce s oběťmi násilných trestných činů v rámci České republiky. Vedlejšími cíli jsou identifikace organizací poskytujících pomoc obětem trestné činnosti a rozbor přístupu poradců pro oběti v rámci našeho státu.

Student: Adéla Brázdová	19.5.2024 datum	 podpis
Vedoucí práce: Mgr. Lukáš Herich, DiS.	19.5.2024 datum	 podpis

Schvaluji zadání bakalářské práce:

Vedoucí katedry: doc. JUDr. Roman Svatoš, Ph.D.	23.5.2024 datum	 podpis
Prorektor pro studium a vnitřní záležitosti: doc. PhDr. Miroslav Sapík, Ph.D.	24.5.2024 datum	 podpis
Rektor: doc. Ing. Jiří Dušek, Ph.D.	24.5.2024 datum	 podpis

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval(a) samostatně, na základě vlastních zjištění a s použitím odborné literatury a materiálů uvedených v seznamu použitých zdrojů.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce v elektronické podobě ve veřejně přístupné části infodisku VŠERS, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky vedoucí(ho) a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce systémem na odhalování plagiátů.

.....

Děkuji vedoucímu bakalářské práce Mgr. Lukáši Herichovi, DiS. za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce. Dále děkuji všem respondentům za poskytnutí informací a ochotu spolupracovat na výzkumném šetření.

ABSTRAKT

BRÁZDOVÁ, A. *Práce s oběťmi trestných činů*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2025. 87 s. Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Lukáš Herich, Dis.

Klíčová slova: Násilná trestná činnost, oběť trestného činu, viktimologie, sekundární viktimizace, zákon o obětech, poradce pro oběti.

Tato bakalářská práce se zabývá problematikou práce s oběťmi násilných trestných činů v rámci České republiky. Hlavním cílem je zhodnotit současný systém poskytování pomoci obětem zasažených trestnou činností. Vedlejšími cíli jsou identifikace klíčových organizací, které se podílejí na poskytování podpory a ochrany obětem, a analýza přístupu poradců pro oběti a jiných pomáhajících osob v praxi. Práce se věnuje legislativnímu rámci, zejména zákonu o obětech trestných činů, a roli jednotlivých institucí – včetně Probační a mediační služby, intervenčních center a nevládních organizací, mezi které patří Bílý kruh bezpečí. Důraz je kladen na specifika práce s oběťmi fyzického, psychického i sexuálního násilí. Součástí práce je rovněž kvantitativní šetření formou online dotazníku, určeného pro odborníky z praxe, jehož cílem je přiblížit reálné fungování systému podpory a poukázat na případné nedostatky a možnosti jeho zefektivnění.

ABSTRACT

BRÁZDOVÁ, A. *Work with Victims of Crime*. České Budějovice: The College of European and Regional Studies, 2025. 87 pgs. Supervisor: Mgr. Lukáš Herich, DiS.

Keywords: violent crime, victim of crime, victimology, secondary victimization, Act on Victims of Crime, victim advisor.

This bachelor's thesis addresses the issue of working with victims of violent crimes within the Czech Republic. The main objective is to evaluate the current system of assistance provided to individuals affected by criminal activity. Secondary objectives include identifying key organizations involved in supporting and protecting victims and analyzing the approach of victim advisors and other helping professionals in practice. The thesis focuses on the legislative framework, particularly the Act on Victims of Crime, and the roles of various institutions – including the Probation and Mediation Service, intervention centers, and non-governmental organizations such as the White Circle of Safety. Emphasis is placed on the specifics of working with victims of physical, psychological, and sexual violence. The thesis also includes quantitative research in the form of an online questionnaire targeted at field professionals, aiming to illustrate the real functioning of the support system and to highlight potential shortcomings and opportunities for its improvement.

Obsah

Úvod.....	9
1 Cíl a metodika bakalářské práce	11
1.1 Výzkumná metoda	11
1.2 Výzkumný vzorek	11
1.3 Výzkumné otázky.....	12
2 Násilné trestné činy a jejich legislativní pojetí	14
2.1 Právní úprava násilných trestních činů	14
2.1.1 Legislativní rámec násilných trestných činů	14
2.2 Pojem trestný čin obecně	15
2.3 Násilné trestné činy	17
2.3.1 Definice násilného trestného činu	17
2.3.2 Základní rozdělení násilných trestných činů	17
2.4 Závažné násilné trestné činy	19
2.4.1 Vražda (§ 140).....	20
2.4.2 Zabití (§ 141).....	22
2.4.3 Ublížení na zdraví (§ 146).....	23
2.4.1 Těžké ublížení na zdraví (§145).....	24
2.4.2 Loupež (§ 173)	25
2.4.3 Znásilnění a pohlavní zneužití (§185).....	26
2.4.4 Domácí násilí (§ 199).....	27
3 Pachatel trestného činu.....	29
3.1 Pachatel jako subjekt.....	29
3.1.1 Příčetnost pachatele.....	29
3.1.2 Věk pachatele	30
3.1.3 Deliktní způsobilost u mladistvých pachatelů.....	30
3.2 Základní typy osobnosti pachatele podle vícefaktorové teorie	31
4 Viktimologie a její význam.....	32
4.1 Viktimologie jako věda	32
4.2 Historie viktimologie	32
4.3 Význam viktimologie.....	33
4.4 Předmět viktimologie	33
4.4.1 Viktimnost.....	34
4.5 Proces viktimizace	34
4.5.1 Sekundární viktimizace.....	35
4.5.2 Index viktimizace	36

5	Oběť trestného činu	37
5.1	Role obětí trestné činnosti	37
5.2	Typologie obětí	37
5.2.1	Holystova typologie	37
5.3	Oběť jako nositel stop	38
5.4	Oběť v trestním právu	38
5.5	Oběť jako oznamovatel trestné činnosti	39
5.6	Zákon o obětech trestných činů	39
5.7	Istanbulská úmluva	40
5.8	Práva obětí zasažených činem	41
5.8.1	Právo na to být identifikován jako oběť a zvlášť zranitelná oběť	41
5.8.2	Právo na informace	43
5.8.3	Právo na poskytnutí odborné a právní pomoci	43
5.8.4	Právo na ochranu před hrozícím nebezpečím	44
5.8.5	Právo na ochranu soukromí	44
5.8.6	Právo na ochranu před druhotnou újmou	45
5.8.7	Právo na peněžitou pomoc	45
5.9	Pomoc obětem trestných činů	46
5.9.1	Laická pomoc	47
5.9.2	Psychologická první pomoc	47
5.9.3	Sociální pomoc	48
5.9.4	Právní pomoc	49
5.9.5	Peněžitá pomoc	49
6	Instituce pracující s oběťmi	51
6.1	Intervenční centra	52
6.2	Probační a mediační služba	52
6.3	NOMIA, z. ú.	53
6.4	Bílý kruh bezpečí	54
7	Výsledky výzkumu a jejich interpretace	56
7.1	Návrhy ke zlepšení systému práce s oběťmi	73
7.2	Vyhodnocení výzkumných hypotéz	74
	Závěr	78
	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	80
	SEZNAM ZKRATEK	84
	SEZNAM TABULEK A GRAFŮ	85
	Příloha I Dotazník pro respondenty	86

Úvod

Tato bakalářská práce se zabývá problematikou práce s oběťmi násilných trestných činů, konkrétně činností a profesní přípravou poradců pro oběti a sociálních pracovníků, kteří poskytují podporu obětem těchto činů. Daná oblast zahrnuje široké spektrum klientů, mezi nimiž se mohou nacházet děti, dospělí i senioři. Z tohoto důvodu je nezbytné, aby odborná činnost těchto pracovníků byla komplexně přizpůsobena specifickým potřebám jednotlivých cílových skupin. Poradci pro oběti i další pomáhající odborníci by měli disponovat znalostmi z oblasti práva, psychologie, krizové intervence i sociální komunikace, aby mohli na potřeby obětí adekvátně reagovat.

Téma bylo zvoleno s ohledem na jeho trvalou aktuálnost. Kriminalita je stále přítomným jevem a otázka péče o její oběti zůstává ve společnosti často nedostatečně reflektována. Významným motivem pro výběr tématu je přesvědčení, že je třeba posilovat povědomí veřejnosti o dostupných možnostech pomoci a o kompetencích poradců, kteří tuto pomoc v rámci České republiky poskytují. Oběti mnohdy postrádají potřebné informace a nevědí, na jaké instituce se mohou v krizové situaci obrátit. V tomto ohledu hraje klíčovou roli poradce pro oběti či sociální pracovník, jenž by měl poskytovat podporu, vzbuzovat důvěru a projevovat porozumění. Vzájemný důvěrný vztah mezi obětí a pomáhajícím profesionálem je zásadním předpokladem pro úspěšné zvládnutí traumatické události a navrácení oběti do běžného života. Sociální pracovníci a poradci pro oběti musejí disponovat interdisciplinárními kompetencemi, zahrnujícími právní přehled, znalost psychologických technik, komunikační dovednosti a orientaci v systému sociálních služeb. Významnou roli hraje rovněž schopnost spolupráce s dalšími institucemi a odborníky, kteří mohou obětem zprostředkovat specializovanou péči. Vzhledem k často omezené dostupnosti těchto služeb je nezbytné zajistit, aby byly oběti dostatečně informovány o možnostech pomoci.

Práce se rovněž zaměřuje na vzdělávání a profesní přípravu pracovníků v této oblasti, která je dosud poměrně málo zmapovaná. Tímto se bude důkladněji zabývat výzkum v praktické části práce, jehož cílem je zjistit, zda úroveň vzdělání a odbornosti pracovníků pomáhajících obětem trestných činů odpovídá požadavkům kladeným na

kvalitu poskytované péče a zároveň identifikovat specifické oblasti, ve kterých je potřeba odborné kompetence dále rozvíjet.

V teoretické části práce jsou představeny klíčové pojmy související s problematikou práce s oběťmi trestných činů, zejména pak viktimologie, specifika násilné trestné činnosti a typologie obětí zmíněných činů. Pozornost je dále věnována legislativnímu rámci ochrany obětí v České republice, přičemž důraz je kladen na zákon o obětech trestných činů a vybrané mezinárodní dokumenty. Samostatná kapitola se zabývá právy obětí a formami pomoci, které jsou jim poskytovány, včetně právního, psychologického a sociálního poradenství. Závěr teoretické části tvoří přehled hlavních institucí, jež poskytují podporu obětem v praxi, jedná se zejména o Intervenční centra, Probační a mediační službu, organizaci Bílý kruh bezpečí a NOMIA, z. ú.

1 Cíl a metodika bakalářské práce

Hlavním cílem bakalářské práce je zhodnotit systém práce s oběťmi násilných trestných činů v rámci České republiky. Vedlejšími cíli jsou identifikace organizací poskytujících pomoc obětem trestné činnosti a rozbor přístupu poradců pro oběti v rámci našeho státu.

Výzkum této bakalářské práce se zaměřuje na přístup poradců pro oběti, sociálních pracovníků, advokátů, příslušníků Policie České republiky a dalších pomáhajících profesionálů pracujících s oběťmi násilných trestných činů. Cílem výzkumu je zjistit, zda jsou jejich vzdělání a odbornost pro práci s oběťmi dostačující, a zároveň identifikovat specifické oblasti, ve kterých je potřeba odborné kompetence dále rozvíjet.

1.1 Výzkumná metoda

Pro účely této práce byla zvolena kvantitativní výzkumná strategie. Kvantitativní strategie je opřena o stanovené hypotézy, které jsou následně porovnány s daty získanými pomocí výzkumu. Jako nástroj pro sběr dat byl využit strukturovaný dotazník (viz. příloha I), tvořený předem formulovanými výzkumnými či tazatelskými otázkami. Dotazník byl zasílán respondentům elektronickou formou, přičemž tento způsob sběru dat byl zvolen zejména s ohledem na možnost oslovení širšího spektra respondentů a získání velkého množství dat. Dotazník obsahoval jak uzavřené, tak otevřené otázky, čímž bylo umožněno získat nejen kvantitativní, ale i kvalitativní data. Otevřené otázky poskytly respondentům prostor pro detailní a individuální vyjádření názorů či zkušeností. Většina uzavřených otázek byla současně doplněna o volitelnou odpověď označenou jako „jiná“, která respondentům umožnila specifikovat vlastní stanovisko mimo nabízené varianty. V jedné z otázek bylo také použito řazení jednotlivých tvrzení podle důležitosti pro dané respondenty.

1.2 Výzkumný vzorek

Výzkumný vzorek tvořili příslušní odborníci z oblasti práce s oběťmi násilných trestných činů, konkrétně poradci pro oběti, advokáti, příslušníci Policie ČR a pracovníci organizací specializujících se na pomoc obětem, jako jsou Bílý kruh

bezpečí, Probační a mediační služba, intervenční centra nebo poradny pro osoby zasažené domácím násilím.

Distribuce dotazníku nebyla omezena na konkrétní region či kraj, neboť řada zapojených organizací působí napříč kraji České republiky prostřednictvím svých regionálních poboček. Sběr dat probíhal prostřednictvím online portálu Survio.com. Dotazník byl jednotlivým respondentům zaslán e-mailem spolu s úvodním sdělením a žádostí o účast ve výzkumu. Výzkumného šetření se zúčastnilo celkem 77 respondentů z různých částí České republiky.

1.3 Výzkumné otázky

Tyto otázky posloužily jako podklad pro vyhodnocení stanovených hypotéz a objasnění výzkumných cílů práce.

- **Jaké konkrétní nedostatky vnímají pracovníci jako největší překážku efektivního systému pomoci obětem násilných trestných činů?**
- **Jaké negativní vlivy ovlivňují výkon profese při práci s oběťmi trestných činů?**
- **V jakých oblastech své odbornosti vnímají pomáhající pracovníci největší nedostatky nebo rezervy?**
- **Jaký je poměr případů fyzického a sexuálního násilí, se kterými se pomáhající pracovníci setkávají?**

Stanovené výzkumné hypotézy, které budou v práci následně potvrzeny nebo vyvráceny:

- H1: Systém pomoci obětem násilných trestných činů je z pohledu pracovníků v praxi vnímán jako nedostatečně efektivní zejména kvůli špatné meziinstitucionální spolupráci.
- H2: Většina pracovníků pomáhajících obětem trestných činů považuje za nedostatek své odbornosti zejména chybějící vzdělání v oblasti psychologie a krizové intervence.
- H3: Nejčastějším negativním vlivem, který respondenti pocítují je syndrom vyhoření.
- H4: Oběti fyzického násilí vyhledávají odbornou pomoc častěji než oběti sexuálního násilí.

Data získaná prostřednictvím dotazníkového šetření byla zpracována pomocí kvantitativní analýzy. Uzavřené otázky byly vyhodnoceny na základě frekvenčního výskytu jednotlivých odpovědí, které byly následně zobrazeny formou tabulek a grafů. Otevřené otázky byly analyzovány kvalitativně – odpovědi respondentů byly tematicky rozčleněny, shrnuty a interpretovány s důrazem na opakující se postoje.

Získané výsledky byly dále porovnány s výzkumnými hypotézami, přičemž bylo posouzeno, zda byly jednotlivé hypotézy potvrzeny, či nikoli. Interpretace výsledků vychází z četnostního rozboru i z obsahového kontextu odpovědí.

2 Násilné trestné činy a jejich legislativní pojetí

2.1 Právní úprava násilných trestných činů

Násilné trestné činy představují jednu z nejzávažnějších forem protiprávního jednání, které přímo ohrožuje nebo porušuje fyzickou či psychickou integritu oběti. V českém právním řádu jsou tyto činy definovány především v zákoně č. 40/2009 Sb., trestním zákoníku, kde jsou systematicky řazeny od druhé hlavy zvláštní části, konkrétně pod skutkové podstaty trestných činů proti životu a zdraví, proti svobodě a právům na ochranu osobnosti a proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti. Tento zákon se stal v České republice účinným 1. 1. 2010.

Mezi násilné trestné činy nejzávažnějšího charakteru patří vražda, zabití, ublížení na zdraví či loupež. Specifickou kategorií, která bude v této práci taktéž rozebrána, jsou trestné činy spojené s domácím násilím, které mohou mít podobu týrání svěřené osoby či týrání osoby žijící ve společném obydlí.

Z pohledu práce s oběťmi je důležité zohlednit, že trestné činy tohoto charakteru obvykle zanechávají nejen fyzické následky, ale i psychické trauma, které vyžaduje odborný zásah. Právní úprava má v tomto ohledu zásadní dopad na přístup institucí a rozsah poskytované podpory.

2.1.1 Legislativní rámec násilných trestných činů

Legislativní rámec násilných trestných činů reflektuje jak vnitrostátní právní úpravu, tak mezinárodní závazky České republiky. Mezi klíčové dokumenty v této oblasti patří Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod č. 209/1992 Sb., která je lidskoprávní úmluvou uzavřenou členy Rady Evropy. Tato úmluva je základem pro mezinárodněprávní ochranu lidských práv a v tehdejší Československu byla ratifikována 18. března 1992. Obsah této smlouvy je tvořen právy, která jsou nezbytná pro správné fungování společnosti. Těmito právy jsou „právo na život“, „zákaz mučení“, „svoboda projevu“, „uložení trestu jen na základě zákona“ a další.¹ Druhou důležitou úmluvou je ta Istanbulská, která se zaměřuje na prevenci

¹ Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí o Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod ze dne 11. 5. 1994, publikován pod č. 209/1992 Sb., 1994. (platnost pro ČSFR 18. 3. 1992)

násilí na ženách a domácího násilí. Přestože v České republice dosud nedošlo k ratifikaci Istanbulské úmluvy, bude jí věnován prostor v pozdějších kapitolách této práce, poněvadž se její principy prolínají do trestněprávní praxe, zvláště pokud jde o oblast ochrany obětí a prevenci násilí, které je podmíněno genderem.

Pro tuto oblast je důležitá především právní úprava zaměřující se mimo jiné na prevenci a podporu obětí trestných činů, a to prostřednictvím zákona č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů. Tento zákon akcentuje práva obětí, poskytování odborné pomoci, zajištění informovanosti a ochranu před opakovaným ohrožením.

Zákon nabyl v České republice svou platnost 30. ledna roku 2013 a upravuje:

- a) práva obětí trestných činů a některých dalších osob v souvislosti se spáchaným trestným činem,
- b) poskytování peněžité pomoci obětem trestných činů státem,
- c) vztahy mezi státem a subjekty, které poskytují služby obětem trestných činů a některým dalším osobám v souvislosti se spáchaným trestným činem.²

Podrobněji bude zákon o obětech trestných činů rozebrán v 5. podkapitole této práce.

2.2 Pojem trestný čin obecně

Nejprve je potřeba si objasnit samotný pojem trestného činu v obecném pojetí, jelikož je v práci hojně užíván.

Trestným činem je protiprávní čin, který trestní zákon označuje za trestný a který vykazuje znaky uvedené v takovém zákoně.

U takového činu musí být splněny obligatorní podmínky, jimiž jsou:

- 1) protiprávnost formální (rozpor s právní normou v rámci právního řádu)
protiprávnost materiální (vysoká společenská škodlivost, která vyžaduje reakci trestního práva),

Dostupné z WWW: <https://www.nssoud.cz/fileadmin/user_upload/dokumenty/legalni-dokumenty/209_1992.pdf>.

² ČESKO. Zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů (zákon o obětech trestných činů). In *Sbírka zákonů České republiky*, částka 20, číslo 45. 2013. Dostupné také z: <<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2013-45>>.

- 2) typové znaky trestného činu – znaky skutkové podstaty (charakterizují objekt, objektivní stránku, subjekt a subjektivní stránku),
- 3) obecné znaky uvedené v zákoně – stanovený věk a přičetnost, které jsou pro všechny trestné činy totožné³.

Trestného činu se může dopustit pouze osoba trestně odpovědná, která dovršila stanovené hranice patnácti let a byla přičetná.

Podle ustanovení § 111 a dalších ustanovení trestního zákoníku se trestným činem rozumí také příprava zvláště závažného zločinu⁴ (§ 20), pokud je výslovně stanoveno zákonem, pokus trestného činu (§ 21) a účastenství na trestném činu ve formě organizátorství, návodu a pomoci (§ 24).

Od definice trestného činu se dále odlišují činy jinak trestné a provinění. I když jejich podstata zůstává zachována, používá se mírnější označení, a to s ohledem na možnost nápravy pachatelů těchto činů. O těchto typech hovoří především zákon č. 165/2024 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, kterým se mění zákon č. 218/2003 Sb. u případů, kde chybí v době spáchání činu žádoucí rozumová a mravní vyspělost. A také v případě, kdy se činu jinak trestného dopustí osoba mladší 15 let. Činem jinak trestným je taktéž čin spáchaný za okolností vylučujících protiprávnost (krajní nouze, nutná obrana), nebo čin, u něhož chybí zavinění, které je podmínkou trestní odpovědnosti.⁵

Trestné činy spáchané mladistvými se nazývají provinění. Ze zákona o soudnictví ve věcech mládeže vychází, že mladistvý, který v době spáchání činu nedosáhl takové rozumové a mravní vyspělosti, aby mohl rozpoznat jeho protiprávnost nebo ovlivnit své jednání, není za určitý čin trestně odpovědný.⁶

Zákonem je chápán jakýkoliv trestní zákon, tedy i vedlejší trestní zákony.

³ JELÍNEK, J., a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 7. aktualizované a doplněné vydání. Student. Praha: Leges, 2019. 135-147 s. ISBN 978-80-7400-793-4.

⁴ Úmyslné trestné činy, na které trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně deset let.

⁵ JELÍNEK, J., a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 7. aktualizované a doplněné vydání. Student. Praha: Leges, 2019. 148 s. ISBN 978-80-7400-793-4.

⁶ ČESKO. Zákon č. 165/2024 Sb., kterým se mění zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže). In *Sbírka zákonů České republiky*, částka 165, číslo 165. 2024. Dostupné z WWW: <<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2024-165>>.

2.3 Násilné trestné činy

S ohledem na zvolené téma je nezbytné přiblížit, jaká jsou specifika násilné kriminality, do jakých kategorií lze tyto činy dělit a tuto problematiku hlouběji rozebrat. Pro správný výklad trestné činnosti je zapotřebí dále definovat základní pojmosloví, vysvětlit koncepci násilí a všech složek, které obsahuje.

2.3.1 Definice násilného trestného činu

Jednotná definice, která by shrnovala násilné trestné činy neexistuje. V odborných publikacích a odborných článcích na toto téma lze narazit na definice různorodé. Pro tuto kapitolu byla zvolena formulace, která je používána Policií České republiky. Neboť jsou základní složkou, která přichází s těmito činy do každodenního kontaktu.

Násilné trestné činy zahrnují násilí proti druhé osobě, nebo pohrůžku násilím. Mezi nejzávažnější trestné činy násilného charakteru patří kromě vraždy a ublížení na zdraví také vydírání, znásilnění, nebezpečné vyhrožování a pronásledování nebo týrání osoby žijící ve společném obydlí a řada dalších. Ve všech případech se jedná o jednání, jehož základem je útok na osobní integritu oběti. Tím rozumíme jakékoliv narušení tělesné a duševní nedotknutelnosti, která je chráněnou složkou lidské osobnosti. Každá osoba má na tuto integritu absolutní právo.⁷

Za násilí je považováno použití fyzické síly k překonání nebo zamezení kladeného či očekávaného odporu. Formou násilí je také uvedení jiného pomocí lsti do stavu bezbrannosti (opilost), v důsledku které, oběť není schopna se bránit.⁸

Pohrůzkou násilí rozumíme psychické působení na vůli jiného. Nemusí jít o bezprostřední akt, ale i takový, který může být použit v budoucnu. Takové násilí může být směřováno jak proti napadenému, tak i třetí osobě.⁹ Pohrůžka může být vyjádřena slovně (ústní výhrůžka), písemně (výhrůžný dopis), postačujícím konkludentním jednáním (nápřahem k úderu), přímo i nepřímo, verbálně či gestem.

2.3.2 Základní rozdělení násilných trestných činů

Násilná kriminalita zahrnuje širokou škálu trestných činů, které můžeme do této skupiny zařadit. Tyto trestné činy lze rozdělit podle různých kritérií, přičemž tradičně se

⁷ POLICIE ČR. Pomoc obětem TČ: Násilné trestné činy. In: *policie.gov.cz* [online]. © 2025 [cit. 2025-01-22]. Dostupné z WWW: <<https://policie.gov.cz/clanek/nasilne-trestne-ciny.aspx>>.

⁸ POLICIE ČR. Pomoc obětem TČ: Násilné trestné činy. In: *policie.gov.cz* [online]. © 2025 [cit. 2025-01-22]. Dostupné z WWW: <<https://policie.gov.cz/clanek/nasilne-trestne-ciny.aspx>>.

⁹ tamtéž

používá dělení podle hlav trestního zákoníku, z tohoto důvodu bude použito pro mou práci. Následující rozdělení zároveň obsahuje výčet jednotlivých trestných činů společně s paragrafy, pod kterými je lze najít v trestním zákoníku.

trestné činy proti životu (against life) – např. vražda (§ 140), zabití (§ 141), usmrcení z nedbalosti (§ 143),

trestné činy proti zdraví (against integrity) – ublížení na zdraví a těžké ublížení na zdraví (§ 145 a § 146), mučení a jiné nelidské a kruté zacházení (§ 149),

trestné činy proti svobodě – obchodování s lidmi (§ 168), zbavení osobní svobody (§ 170), loupež (§ 173), vydírání (§ 175),

trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti – znásilnění (§ 185), sexuální útok (§ 185a), sexuální nátlak (§ 186) a pohlavní zneužití (§ 187),

některé trestné činy proti rodině a dětem – např. týrání svěřené osoby (§ 198) a týrání osoby žijící ve společném obydlí (§ 199),

trestné činy narušující soužití lidí – např. nebezpečné vyhrožování (§ 353) a nebezpečné pronásledování (§ 354).¹⁰

S ohledem na rozsáhlé množství trestných činů, které platná právní úprava rozlišuje, bude pozornost dále zaměřena pouze na vybrané násilné trestné činy. Ty budou podrobněji analyzovány, přičemž se bude jednat především o závažné druhy násilné kriminality a o trestné činy, které se na území České republiky vyskytují nejčastěji. Ostatní typy násilné trestné činnosti byly zmíněny v předchozím přehledu, avšak nebudou dále specifikovány. Pozornost bude věnována činům, jako jsou vražda, ublížení na zdraví, loupež, týrání osoby žijící ve společném obydlí a činy se sexuálním podtextem, jako je znásilnění.

¹⁰ ČESKO. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. In *Sbírka zákonů České republiky*. 2009, částka 11, číslo 40, Dostupné také z WWW: <<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40>>.

2.4 Závažné násilné trestné činy

Kriminologická definice závažné násilné trestné činnosti:

Podle kriminologické definice „závažnou násilnou kriminalitu“ představují závažné a brutální případy útoku směřovanému proti životu nebo fyzickému zdraví oběti. V tomto pojetí zahrnuje závažný násilný delikt dvě nezbytné složky:

1. útok na život nebo fyzické zdraví oběti, a to již realizovaný útok nebo pouze zamýšlený,
2. vyšší míru závažnosti, z hlediska provedení činu či následků vyplývajících pro oběť.¹¹

Tabulka 1 Komponenty závažné násilné trestné činnosti¹²

Útok na život nebo fyzické zdraví oběti	• ohrožuje či poškozuje fyzické zdraví nebo život oběti	• realizovaný útok či jen zamýšlený • přímé (kontaktní) fyzické násilí i „na dálku“
Vyšší míra závažnosti útoku	• následky pro oběť	• činy vedoucí k úmrtí nebo vážnému poškození zdraví oběti (i duševního), jako následek fyzického útoku • způsobené nebo zamýšlené
Absence souhlasu oběti	• provedení činu	• brutalita, surové násilí, použití zbraně či jiného předmětu

Útok proti životu nebo fyzickému zdraví zahrnuje jednání, které ohrožuje nebo poškozuje zájmy chráněné zákonem, tedy fyzické zdraví či život oběti. Pojem „fyzické zdraví“ zdůrazňuje, že se jedná o útok proti tělesné integritě oběti, tedy jejím tkáním a orgánům. Tato definice však nevylučuje poškození duševního zdraví oběti. Útok může mít formu přímého fyzického násilí, ale existují i případy provedení útoku na dálku,

¹¹ BLATNÍKOVÁ, Š. *Kriminální historie pachatelů závažného násilí v ČR*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci. Studie, 2021. 38 s. ISBN 978-80-7338-194-3.

¹² vlastní zpracování tabulky převzaté z WWW:<https://www.iksp.cz/storage/169/468_Kriminalni-historie-pachatelu-zavazneho-nasili-v-CR.pdf>.

pomocí určitého nástroje či prostředku. Případem známým z praxe je použití jedu, kterým je osoba následně otrávena.¹³

Důležitým aspektem je míra závažnosti útoku, která se posuzuje podle způsobu provedení a následků, které mají vliv na zdraví oběti. Identický typ útoku se může lišit v jeho následcích – například úder pěstí či strčení nemusí být vždy banalitou, ale může za specifických okolností vést k závažným, či dokonce smrtelným následkům. Závažnými násilnými činy jsou tedy ty, které vedou k úmrtí nebo k vážnému poškození zdraví, čímž rozumíme nevratnou či dlouhodobou změnu zdravotního stavu, jež významně snižuje kvalitu života oběti. Jak bylo zmíněno výše, nesmí být opomíjeno taktéž poškození duševního zdraví, kdy u obětí lze pozorovat rozvoj takzvané posttraumatické stresové poruchy vzniklé prožitým utrpením a traumatem.¹⁴

Závažným násilným trestným činem (ZNTČ) je útok, který způsobil nebo měl způsobit vážné poškození zdraví oběti, i když k onomu poškození z různých důvodů nedošlo. Zvýšená závažnost útoku se také vyznačuje způsobem jeho provedení, které může být brutální či surové anebo použitím zbraně či jiného předmětu. Do této kategorie tedy spadají útoky, jejichž závažnost vyplývá buď z brutality pachatele, použití předmětu jako zbraně, nebo z jeho přípravy na útok (ozbrojení).¹⁵

Právní definice: „Soubor trestných činů, při kterých pachatel úmyslně vede útok proti životu nebo zdraví živé bytosti, ať již s použitím násilí nebo jinak, přičemž takový útok dosahuje vyšší míry závažnosti z hlediska způsobu provedení nebo způsobeného či zamýšleného účinku na předmět útoku“¹⁶

2.4.1 Vražda (§ 140)

Trestný čin vraždy je v rámci zvláštní části trestního zákona zařazen do hlavy sedmé mezi trestné činy proti životu a zdraví. Tento trestný čin naplňuje všechny komponenty výše zmíněné definice závažné násilné trestné činnosti. Již základní skutková podstata zahrnuje úmyslný útok na život člověka a nejzávažnější účinek v podobě smrti.

¹³ BLATNÍKOVÁ, Š. *Kriminální historie pachatelů závažného násilí v ČR*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci. Studie. 2021. 38 s. ISBN 978-80-7338-194-3.

¹⁴ tamtéž

¹⁵ „-“

¹⁶ BLATNÍKOVÁ, Š. *Kriminální historie pachatelů závažného násilí v ČR*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci. Studie, 2021. 39 s. ISBN 978-80-7338-194-3.

Smrt – jedná se o stav, při kterém u jedince dochází k nevratnému poškození mozku a zániku mozkových center odpovědných za řízení krevního oběhu a dýchání.¹⁷

Právní úprava trestného činu vraždy:

(1) Podle trestního zákoníku může být pachatel, který úmyslně způsobí smrt jiné osobě, potrestán trestem odnětí svobody v délce deseti až osmnácti let.

(2) Kdo jinému úmyslně způsobí smrt s rozmyslem nebo předchozím uvážením, bude potrestán odnětím svobody na dvanáct až dvacet let.

(3) Pokud se pachatel dopustí činu uvedeném v odstavci 1 nebo 2, bude potrestán odnětím svobody na patnáct až dvacet let nebo výjimečným trestem, při spáchání činu

- a) na dvou nebo více osobách,
- b) na těhotné ženě,
- c) na dítěti mladším patnácti let,
- d) na úřední osobě při výkonu nebo pro výkon její pravomoci,
- e) na svědkovi, znalci nebo tlumočnickovi v souvislosti s výkonem jejich povinnosti,
- f) na zdravotnickém pracovníkovi při výkonu zdravotnického zaměstnání nebo povolání směřujícího k záchraně života nebo ochraně zdraví, nebo na jiném, který plnil svoji obdobnou povinnost při ochraně života, zdraví nebo majetku vyplývající z jeho zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce nebo uloženou mu podle zákona,
- g) na jiném pro jeho skutečnou nebo domnělou rasu, příslušnost k etnické skupině, národnost, politické přesvědčení, vyznání nebo proto, že je skutečně nebo domněle bez vyznání,
- h) opětovně,
- i) zvlášť surovým nebo trýznivým způsobem, nebo
- j) v úmyslu zmocnit se pro sebe nebo pro jiného majetkového prospěchu nebo ve snaze zakrýt nebo usnadnit jiný trestný čin nebo z jiné zavrženíhodné pohnutky.

(4) Příprava je trestná.¹⁸

¹⁷ Velký lékařský slovník. *Slovníky.cz* [online]. 1998–2025. [cit. 2025-1-25]. Dostupné z WWW: <<https://lekarske.slovníky.cz/pojem/smrt>>.

¹⁸ ČESKO. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. In *Sbírka zákonů České republiky*. 2009, částka 11, číslo 40, Dostupné také z WWW: <<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40>>.

Z tohoto úplného znění vyplývá, že první odstavce je věnován základní skutkové podstatě vraždy, kdežto v odstavci druhém, třetím půjde o skutkovou podstatu kvalifikovanou, která je vymezena určitými znaky (písmena a-h).

Usmrcení člověka lze spáchat jak konáním, tak opomenutím takového konání, ke kterému byl pachatel dle okolností a svých poměrů povinen podle jiného právního předpisu, úředního rozhodnutí či uzavřené smlouvy (ve smyslu § 12 trestního zákoníku).¹⁹

O zvlášť surový nebo trýznivý způsob se jedná, pokud je oběť vystavena bolestem, které jsou na hranici snesitelnosti, nebo tuto hranici přesahují. Může jít i o útoky menší intenzity, ale zato dlouhodobého charakteru. Při posuzování daného útoku hraje roli subjektivní prožívání oběti, jelikož každá osoba může mít nastavenou jinou akceptovatelnou mez. Jako příklad surového nebo trýznivého způsobu usmrcení může být uvedeno pomalé rdoušení či topení oběti.²⁰

2.4.2 Zabití (§ 141)

Trestný čin zabití byl do trestního zákoníku zařazen jako nová skutková podstata, privilegovaná vůči trestnému činu vraždy. Zabití je obecně užíváno jako synonymum pro usmrcení jiného člověka nebo obecně živočicha. V českém trestním zákoníku (č. 40/2009 Sb.) se tím rozumí trestný čin druhého dílu hlavy první, zvláštní části. Stejně jako u vraždy jde o úmyslné usmrcení člověka, avšak mezi těmito činy existuje určitá odlišnost, neboť zde je usmrcení způsobeno především silným rozrušením ze strachu, úleku, zmatku nebo jiného omluvitelného hnutí mysli.²¹ Stejně jako vražda naplňuje definici závažné násilné trestné činnosti ve všech svých variantách.

¹⁹ ČESKO. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. In *Sbírka zákonů České republiky*. 2009, částka 11, číslo 40, Dostupné také z WWW: <<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40>>.

²⁰ ŠÁMAL, P. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck. Velké komentáře, 2012. 1478 s. ISBN 978-80-7400-428-5.

²¹ JELÍNEK, J., a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 5. vyd. Praha: Leges, 2015. 197 s. ISBN 978-80-7502-049-9.

Právní úprava trestného činu zabití:

(1) Pachatel, který úmyslně způsobí smrt jiné osobě v silném rozrušení ze strachu, úleku, zmatku nebo jiného omluvitelného hnutí mysli anebo v důsledku předchozího zavrženíhodného jednání poškozeného, bude potrestán trestem odnětí svobody v délce tří až deseti let.

(2) Trestní zákoník stanovuje přísnější tresty za zabití spáchané v odstavci 1

- a) na dvou nebo více osobách,
- b) na těhotné ženě, nebo
- c) na dítěti mladším patnácti let.²²

zde hrozí odnětí svobody na pět až patnáct let.

Silné rozrušení je afektivní duševní stav, který může být krátkodobý i dlouhodobý a projevuje se výrazným emočním vypětím či neklidem. Tento stav může zahrnovat jak vnitřní prožívání, tak být patrný na pohled. Ovlivňuje jednání jedince a projevuje se bez ohledu na okolnosti. Mezi faktory přispívající k tomuto rozrušení patří nervová labilita, duševní porucha pachatele nebo intenzivní pocity, jako jsou strach, úlek či zmatek.²³ Například v případě strachu se může jednat o silnou obavu o vlastní život nebo zdraví blízké osoby. Silné rozrušení bývá zpravidla vyvoláno úmyslným jednáním poškozeného, které je zvláště kruté, zraňující nebo ponižující.

Pojem předchozí zavrženíhodné jednání je definován jako předešlé fyzické napadení, fyzické nebo psychické týrání pachatele, provokace směřující vůči pachateli apod. Mezi úmyslným usmrcením a zlomyslným jednáním oběti musí být příčinná souvislost (kauzální nexus).²⁴ Pro upřesnění jde o kauzální vztah mezi příčinou a následkem, který je v právu podmínkou pro vznik odpovědnosti. Tato zmíněná souvislost spadá pod objektivní stránku TČ.

2.4.3 Ublížení na zdraví (§ 146)

Ublížení na zdraví představuje stav spočívající v poruše zdraví či jiném onemocnění, které narušuje běžné fungování poškozeného, jelikož zasahuje do normálních tělesných nebo duševních funkcí po nezanedbatelnou dobu a vyžaduje

²² ČESKO. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. In *Sbírka zákonů České republiky*. 2009, částka 11, číslo 40, Dostupné také z WWW: <<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40>>.

²³ DRAŠTÍK, A., a kol. *Trestní zákoník I (§ 1 až 232): komentář*. Praha: Wolters Kluwer. Komentáře Wolters Kluwer. Kodex, 2015. 201 s. ISBN 978-80-7478-790-4.

²⁴ tamtéž

lékařské ošetření. Takový zásah do zdraví jedince nutně nezanechává trvalé nebo nevratné následky.²⁵

2.4.1 Těžké ublížení na zdraví (§145)

Těžkou újmou na zdraví se rozumí jen vážná porucha zdraví nebo jiné vážné onemocnění.

Za těchto podmínek je těžkou újmou na zdraví:

- a) zmrzačení,
- b) ztráta nebo podstatné snížení pracovní způsobilosti,
- c) ochromení, znehybnění údu,
- d) ztráta nebo podstatné oslabení funkce smyslového ústrojí,
- e) poškození důležitého orgánu,
- f) zohyzdění,
- g) vyvolání potratu nebo usmrcení plodu,
- h) mučivé útrapy, nebo
- i) porucha zdraví trvající delší dobu.²⁶

(1) Odnětím svobody v délce tří až deseti let bude potrestán ten, kdo jinému úmyslně způsobí těžkou újmu na zdraví.

(2) přísnějším trestem odnětí svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1

- a) na dvou nebo více osobách,
- b) na těhotné ženě,
- c) na dítěti mladším patnácti let,
- d) na svědkovi, znalci nebo tlumočnickovi v souvislosti s výkonem jejich povinnosti,
- e) na zdravotnickém pracovníkovi při výkonu zdravotnického zaměstnání nebo povolání směřujícího k záchraně života nebo ochraně zdraví, nebo na jiném, který plnil svoji obdobnou povinnost při ochraně života, zdraví nebo majetku vyplývající z jeho zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce nebo uloženou mu podle zákona,

²⁵ DRAŠTÍK, A., a kol. *Trestní zákoník I (§ 1 až 232): komentář*. Praha: Wolters Kluwer. Komentáře Wolters Kluwer. Kodex, 2015. 780–781 s. ISBN 978-80-7478-790-4.

²⁶ ČESKO. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. In *Sbírka zákonů České republiky*. 2009, částka 11, číslo 40, Dostupné také z WWW: <<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40>>.

- f) na jiném pro jeho rasu (skutečnou i domnělou), příslušnost k etnické skupině, národnost, politické přesvědčení, vyznání nebo proto, že je skutečně nebo domněle bez vyznání,
- g) opětovně, nebo po spáchání jiného zvlášť závažného zločinu spojeného s úmyslným způsobením těžké újmy na zdraví nebo smrti nebo jeho pokus, nebo
- h) ze zavrženíhodné pohnutky.

(3) Odnětím svobody v délce osmi až šestnácti let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 smrt.

(4) Příprava je trestná.²⁷

Rozdíl ve skutkových podstatách těchto zmíněných činů spočívá v závažnosti způsobené újmy. U těžké újmy na zdraví se musí jednat o vážnou poruchu zdraví či vážné onemocnění trvající po delší dobu, při kterém postižený pocítuje značnou újmu, která má vliv na jeho obvyklý způsob života.²⁸

2.4.2 Loupež (§ 173)

Trestný čin loupeže se definuje jako užití síly ze strany pachatele za účelem získání finančních prostředků či majetku oběti. Loupež bývá spojována s krádeží. Při krádeži nedochází k použití fyzické síly a odcizení prostředků probíhá spíše utajovaně.²⁹

Právní úprava trestného činu loupeže:

(1) Ten, kdo proti jinému použije násilí nebo pohrůžku bezprostředního násilí v úmyslu zmocnit se cizí věci, bude potrestán odnětím svobody na dvě léta až deset let.

(2) Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán,

- a) spáchá-li čin jako člen organizované skupiny,
- b) je-li takovým činem způsobena těžká újma na zdraví,
- c) je-li takovým činem způsobena značná škoda, nebo
- d) spáchá-li takový čin v úmyslu umožnit nebo usnadnit spáchání teroristického trestného činu, financování terorismu (§ 312d) nebo vyhrožování teroristickým trestným činem (§ 312f).

²⁷ tamtéž

²⁸ ŠÁMAL, P. *Trestní zákoník I. § 1 - 139. Komentář*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012. 1322–1323 s. ISBN 978-80-7400-428-5.

²⁹ ROZUM, J. *Výzkum trestného činu loupeže v Praze*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci. Studie, 2005. 9 s. ISBN 80-7338-047-1.

(3) Odnětím svobody v délce osmi až patnácti let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem obsaženým v odstavci 1 škodu velkého rozsahu.

(4) Odnětím svobody v délce deseti až osmnáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 smrt.

(5) Příprava je trestná.

2.4.3 Znásilnění a pohlavní zneužití (§185)

Trestný čin znásilnění je v našem platném právu upraven v § 185 trestního zákona. Pro vysvětlení tohoto pojmu byla dříve používána tato definice: jde o čin, který lze definovat jako uskutečnění soulože nebo jiného pohlavního styku s druhou osobou, při němž je použito násilí nebo pohrůžka násilí či pachatel zneužije bezbrannosti jiné osoby.³⁰ S novelou trestního zákona přišla v roce 2025 dlouho očekávaná změna. Podle současné definice již nebude podmínkou trestného činu znásilnění „síla“, ale k naplnění skutkové podstaty postačí jakýkoliv pohlavní styk, při kterém nebyl udělen souhlas druhé osoby. Nesouhlas může být vyjádřen například slovně nebo gestem.³¹ Zákon stále počítá s bezbranností, kdy oběť není schopná projevit svůj nesouhlas z určitého objektivního důvodu. Takovým důvodem může být například takzvané „zamrznutí“, při kterém oběť není schopna nijak reagovat. Cílem této novely by mělo být posílení postavení a práv obětí.

Současná právní úprava trestného činu znásilnění:

(1) Kdo s jinou osobou proti její seznatelné vůli vykoná soulož nebo jiný pohlavní styk srovnatelný se souloží, kdo jiného donutí k souloži nebo jinému pohlavnímu styku srovnatelným se souloží s jinou osobou, nebo kdo k takovému činu zneužije jeho bezbrannosti, bude potrestán odnětím svobody na dvě léta až deset let.

(2) Odnětím svobody v délce tří let až dvanáct let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci výše

- a) na dítěti,
- b) na těhotné ženě nebo takovým činem způsobí těhotenství ženy,
- c) s další osobou, nebo

³⁰ GILLERNOVÁ, I., BOUKALOVÁ, H. *Kapitoly z forenzní psychologie*. Karolinum, 2020. 42 s. ISBN 978-80-246-4467-7. Dostupné také z WWW: <<https://www.bookport.cz/kniha/kapitoly-z-forezni-psychologie-7001/>>.

³¹ PROFEM. Redefinice znásilnění: co se mění a od kdy změny platí. In: *profem.cz* [online]. FenomioFlow, 20. listopadu 2024, © 1994–2025 [cit. 2025-01-24]. Dostupné z WWW: <<https://www.profem.cz/cs/novinky/a/redefinice-znasilneni-co-se-meni-a-od-kdy-zmeny-plati>>.

d) se zbraní.

(3) Odnětím svobody na pět až patnáct let bude pachatel potrestán,

- a) spáchá-li čin uvedený v prvním odstavci na dítěti mladším patnácti let,
- b) spáchá-li takový čin na osobě omezené na osobní svobodě ve věznici nebo ústavu pro výkon zabezpečovací detence nebo ze zákonného důvodu umístěné ve zdravotnickém zařízení, školském zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy nebo pro preventivně výchovnou péči anebo v jiném místě, kde je omezována její osobní svoboda, nebo
- c) způsobí-li činem těžkou újmu na zdraví.

(4) Odnětím svobody v délce deseti až osmnácti let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci prvním smrt.

(5) Příprava tohoto činu je trestná.³²

2.4.4 Domácí násilí (§ 199)

Násilí v blízkých rodinných kruzích narušuje důvěru mezi členy a ve velké míře zasahuje do lidského práva na důstojný a bezpečný život.

Domácí násilí zahrnuje fyzické, psychické (duševní), sexuální či ekonomické týrání mezi blízkými osobami. Dochází k němu opakovaně, zpravidla v soukromí, mimo dosah veřejnosti. S postupem času má tendenci eskalovat, což vede k tomu, že oběť ztrácí schopnost včas konflikty zastavit a situaci řešit.³³

Základní formy domácího násilí:

- Fyzické násilí – zanechává viditelné stopy na těle oběti v podobě tělesných poranění,
- psychické/emocionální násilí – násilí neviditelné, které zanechává rány na duši,
- sexuální násilí – může zahrnovat omezování osobní svobody, nebo se rozvinout až do znásilňování v partnerském vztahu.
- sociální násilí – kontrola a omezování sociálních kontaktů, sociální izolace oběti,

³² ČESKO. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. In *Sbírka zákonů České republiky*. 2009, částka 11, číslo 40, Dostupné také z WWW: <<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40>>.

³³ STÁTNÍ ZDRAVOTNÍ ÚSTAV. Domácí násilí: co to je? *Národní zdravotnický informační portál* [online]. Praha: Ministerstvo zdravotnictví ČR a Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR. datum poslední aktualizace 25. 1. 2021 [cit. 2025-1-25]. ISSN 2695-0340. Dostupné z WWW:< <https://www.nzip.cz/clanek/101-domaci-nasili-zakladni-informace>>.

- ekonomické násilí – spočívá v odjímání finančních prostředků oběti, či nátlak na oběť, aby násilníka finančně zabezpečovala.³⁴

Podle trestního zákoníku je domácí násilí úzce korespondující s trestným činem týrání osoby žijícím ve společném obydlí.

Právní úprava trestného činu týrání osoby žijící ve společném obydlí:

- (1) Pachatel, který se dopouští týrání osoby blízké nebo jiné osoby žijící s ním ve společném obydlí, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až čtyři léta.
- (2) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,
 - a) spáchá-li čin zvlášť surovým nebo trýznivým způsobem,
 - b) způsobí-li takovým činem těžkou újmu na zdraví,
 - c) spáchá-li takový čin nejméně na dvou osobách, nebo
 - d) páchá-li takový čin po delší dobu.
- (3) Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v prvním odstavci
 - a) těžkou újmu na zdraví nejméně dvou osob, nebo
 - b) smrt.³⁵

³⁴ ČÍRTKOVÁ, L. *Moderní psychologie pro právníky: Domácí násilí, stalking, predikce násilí*. Grada, 2008. 10 s. ISBN 978-80-247-6886-1. Dostupné také z WWW:< <https://www.bookport.cz/kniha/moderni-psychologie-pro-pravniky-170/>>.

³⁵ ČESKO. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. In *Sbírka zákonů České republiky*. 2009, částka 11, číslo 40, Dostupné také z WWW: <<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40>>.

3 Pachatel trestného činu

Pro vymezení pojmu pachatele existuje několik rovin, jak jej lze definovat. Následující kapitola bude zaměřena na pojem pachatele jako subjektu z pohledu trestního práva hmotného, trestního práva procesního a kriminologie. Současně práce bude doplněna o pohled psychologický, který se s výše zmíněnými vědními obory prolíná a doplňuje je.

3.1 Pachatel jako subjekt

Z hlediska obecného pojetí je pachatelem trestného činu chápána fyzická či právnická osoba, která se dopustila trestného jednání. V užším, právně preciznějším smyslu je za pachatele považována pouze osoba trestně odpovědná, která svým jednáním naplnila všechny znaky skutkové podstaty trestného činu.

Trestného činu se tak může dopustit jak fyzická osoba, která trestný čin bezprostředně spáchala, tak i právnická osoba, pokud jí lze přičíst protiprávní jednání spočívající v porušení nebo ohrožení zákonem chráněného zájmu způsobem vymezeným v trestním zákoníku. Pachatelem trestného činu je i ten, kdo se dopustil trestného činu ve stádiu přípravy či pokusu, za předpokladu, že je dané stadium trestné (§ 22 trestního zákoníku).³⁶ Nejedná se tedy výlučně o pachatele dokonaných trestných činů.

Pro shrnutí pachatelem může být pouze osoba, která splnila tyto podmínky současně:

- přičetnost v době činu
- dosažení patnáctého roku věku
- rozumová a mravní vyspělost (u mladistvého pachatele provinění)

3.1.1 Přičetnost pachatele

Přičetnost označuje schopnost být pachatelem trestného činu v souvislosti s duševními schopnostmi jednotlivce. Pachatel by měl být schopen chápat důsledky svého činu a mít kontrolu nad svým jednáním. Existují specifické okolnosti, které mohou vést k vyloučení přičetnosti. Osoba trpící duševní poruchou, která v době činu

³⁶ tamtéž

nebyla schopna rozpoznat protiprávnost svého jednání nebo kontrolovat své chování, jedná v nepřičetnosti.³⁷ Zmíněné podmínky nepřičetnosti musí být splněny současně.

Trestní zákoník duševní poruchu definuje jednak jako poruchu vyplývající z duševní nemoci, tak i hlubokou poruchu vědomí, mentální retardaci, těžkou sociální poruchu osobnosti nebo jinou těžkou duševní či sexuální odchylku od běžné normy. Běžnou normou se rozumí stav úplné duševní a sociální pohody.³⁸

3.1.2 Věk pachatele

Trestně-právně odpovědné jsou pouze ty osoby, které dovršily 15. rok věku. Osoba se stává trestně odpovědnou dnem následujícím po dni patnáctých narozenin.³⁹ Pokud tato podmínka u pachatele není splněna, je trestní odpovědnost vyloučena. Osoby, které dosáhly takto stanovené hranice, ale nepřekročily hranici 18 let, označuje zákon o soudnictví ve věcech mládeže za "mladistvé". V takovém případě je dále vedle přičetnosti a věku zkoumána již zmíněná rozumová a mravní vyspělost, zda pachatel mohl rozpoznat svou protiprávnost a ovlivnit své jednání.⁴⁰ Dovršením 18. roku věku se stává osoba plně trestně odpovědnou.

3.1.3 Deliktní způsobilost u mladistvých pachatelů

Pokud mladistvý v době spáchání činu nedosáhl nezbytné rozumové a morální vyspělosti k tomu, aby byl schopen rozpoznat protiprávnost svého jednání nebo ovládat své chování, nenese za tento čin trestní odpovědnost.⁴¹ Mladistvý musí dosáhnout určité úrovně intelektuálního a morálního vývoje. Na rozdíl od "absolutní trestní odpovědnosti", která je určena věkovou hranicí, u "relativní trestní odpovědnosti" se způsobilost být pachatelem posuzuje podle toho, zda mladistvý mentálně chápe smysl a důsledky svého počínání.

³⁷ JELÍNEK, J., a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 7. aktualizované a doplněné vydání. Student. Praha: Leges, 2019. 212 s. ISBN 978-80-7400-793-4.

³⁸ ČESKO. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. In *Sbírka zákonů České republiky*. 2009, částka 11, číslo 40. Dostupné také z WWW: <<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40>>.

³⁹ JELÍNEK, J., a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 7. aktualizované a doplněné vydání. Student. Praha: Leges, 2019. 222 s. ISBN 978-80-7400-793-4.

⁴⁰ ČESKO. Zákon č. 165/2024 Sb., kterým se mění zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže). In *Sbírka zákonů České republiky*. 2024 částka 165, číslo 165. Dostupné z: <<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2024-165>>.

⁴¹ PREUSS, O. Kdo může být pachatelem trestného činu?. In: *dostupnyadvokat.cz* [online]. © 2013–2025, 16. února 2025 [cit. 2025-01-28]. Dostupné z WWW: <<https://dostupnyadvokat.cz/blog/pachatel>>.

Zároveň trestní řád rozlišuje několik pojmenování vztahujících se k osobnosti pachatele, proti němuž je vedeno trestní řízení. V závislosti na stadiu, ve kterém se tento proces nachází lze tato pojmenování rozlišit:

- Podezřelý – takto je označována osoba od okamžiku sdělení podezření až do okamžiku podání návrhu na potrestání,
- obviněný – od zahájení trestního stíhání, ve zkráceném přípravném řízení je obviněným osoba od okamžiku podání návrhu na potrestání do právní moci trestního příkazu, nebo nařízení hlavního líčení,
- obžalovaný – stává se jím obviněný v okamžiku nařízení hlavního líčení a zůstává jím až do vyhlášení zprošťujícího či odsuzujícího rozsudku,
- odsouzený – stává se jím osoba nabytím právní moci odsuzujícího rozsudku/trestního příkazu.

3.2 Základní typy osobnosti pachatele podle vícefaktorové teorie

- Socializovaný typ (normální) – spáchá trestný čin výjimečně, například vlivem situačního tlaku, spáchaného činu lituje, především prvotrestanci,
- neurotický typ – vyskytují se u něj neurotické poruchy (úzkostlivost, hysterie), velký vliv na ně má nezpracovaná frustrace, konflikty v mezilidských vztazích, často spáchají čin z protestu,
- psychopatický typ – trpící poruchami osobnosti, výrazné rysy odchylovající se od zbytku populace, náchylnější ke kriminalitě, recidivisté,
- mentálně nedostatečný typ – snížená inteligence, snadno rozpoznatelný (způsob vyjadřování), snadno ovlivnitelný okolím, činy se vyznačují jednoduchostí,
- psychotický typ – v době činu trpí psychózou (schizofrenie), často zvrácená motivace, spáchané činy se vyznačují bizarností, brutalitou.⁴²

⁴² MATOUŠKOVÁ, I. 2013. *Aplikovaná forenzní psychologie*. Psyché. Praha: Grada Publishing, 2013. 133–134 s. ISBN 978-80-247-4580-0.

4 Viktimologie a její význam

4.1 Viktimologie jako věda

Viktimologie (z latinského slova *victima* – oběť; řec. *logos* – věda) se začala formovat v druhé polovině 20. století jako součást kriminologie a je definována jako vědní obor, nauka, která vědeckým způsobem zkoumá oběti trestných činů, především jaké změny v chování a prožívání jsou pozorovatelné u těchto obětí. Také se zabývá rolí oběti v motivaci pachatele a jakými kroky se „spolupodílí“ na interakci v průběhu trestného činu. Marvin E. Wolfgang definoval viktimologii jako vědecké studium obětí, procesu viktimizace, jejích příčin (etiologie) a důsledků. Tvrdí, že tyto procesy mohou vést ke špatnému zacházení s jednotlivci či skupinami, což následně vytváří sociální problémy.⁴³

4.2 Historie viktimologie

Z historie je patrné, že než byly zpracovány první poznatky o viktimologii, hlavním bodem, kterému byla věnována pozornost byl především pachatel. Malby a Walklate poznamenali, že do roku 1945 oběti neměly žádný hlas ve společnosti.⁴⁴ V roce 1948 bylo vytvořeno dílo „Zločinec a jeho oběť“ které s sebou přineslo průlom v této oblasti, neboť se předmětem zkoumání stala oběť. Autorem tohoto díla je Hans von Hentig⁴⁵, který je taktéž považován společně s Izraelcem B. Mendelsohnem za zakladatele viktimologie. Hentig jako jeden z prvních autorů své bádání zaměřil na studium a popis charakteristik obětí trestných činů s cílem vytvořit jejich typologii.⁴⁶ Byl také zastáncem tvrzení, že zločin je interakcí mezi pachatelem a obětí, a dle jeho vnímání se některé oběti spolupodílejí na své viktimizaci, například provokací nebo neopatrným chováním.⁴⁷

⁴³ SCHNEIDER, H., J. *Das Verbrechenopfer in der Strafrechtspflege: Psychologische, kriminologische, strafrechtliche und strafverfahrensrechtliche Aspekte. Ausgewählte ... für Viktimologie 1979 in Münster/Westf.* Berlin: De Gruyter, 1981. 10 s. ISBN-13 : 978-3110075090.

⁴⁴ WALKLATE, Sandra *Handbook of victims and victimology*. Cullompton: Willan.(ed.), 2007. 26 s. ISBN 978-1-84392-257-5.

⁴⁵ Tamtéž

⁴⁶ DOERNER, W. G., LAB, S. P. *Victimology*. Sixth edition. New York: Routledge, Taylor & Francis Group. 2011. 4 s. ISBN 978-1-4377-3486-7.

⁴⁷ Tamtéž

4.3 Význam viktimologie

Významem viktimologie se ve 20. století poprvé začala zabývat kriminalistika, která využívala získané poznatky o obětech především k vypátrání a usvědčení pachatelů. Zároveň se v této době začala vyvíjet snaha směřující k zajištění práv obětí, jednání s ní v souvislostech právního i psychologického charakteru.⁴⁸ Mnozí experti tvrdí, že výzkumy viktimizace, která je součástí této vědy, jsou přínosem při odhalování kriminality, jelikož cílí i na tu latentní (skrytou) kriminalitu. Dalším významným okruhem je psychologie obětí, kdy se viktimologie podílí na objasňování traumatizace, pátrání po prožitcích, které se vyskytují u obětí a zkoumání procesu vyrovnání se s nepříznivými dopady. Tato vědní oblast napomáhá k pochopení problémů všech osob, které se dostaly do role oběti, nikoli jen těch zasažených trestnou činností.

4.4 Předmět viktimologie

Předmětem zkoumání této vědní disciplíny je osobnost, chování a prožívání člověka, který se stal obětí trestného činu nebo je za ni považován. Takový čin mu způsobil újmu fyzickou, psychickou, materiální nebo společenskou. V obecném pojetí jsou za oběti považováni i pozůstalí.⁴⁹

V kriminologickém, užším pojetí je předmětem výhradně zkoumání oběti trestného činu a viktimologie je zde vykreslena jako věda o „zkoumání obětí trestných činů, jejich osobnosti i chování, které případně mohlo vyprovokovat jednání pachatele.“⁵⁰ Je nabízen předpoklad, že neexistují trestné činy bez oběti, neboli victimless crime.⁵¹

Gillernová stanovila 6 základních jevů, které jsou předmětem této vědy:

- oběť s jejími biologickými, psychickými a sociálními vlastnostmi,
- vztahy mezi pachatelem a obětí (vzájemná interakce před činem a v průběhu činu),
- proces viktimizace a role oběti v tomto procesu (oběť jako předmět motivace pachatele)

⁴⁸ SOCHŮREK, J., SLUKOVÁ, K. *Úvod do viktimologie pro pomáhající profese*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2013. 14 s. ISBN 978-80-7372-951-6.

⁴⁹ SOCHŮREK, J., SLUKOVÁ, K. *Úvod do viktimologie pro pomáhající profese*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2013. 11 s. ISBN 978-80-7372-951-6.

⁵⁰ tamtéž

⁵¹ HARTL, P., HARTLOVÁ, H. *Velký psychologický slovník*. Vyd. 4., V Portálu 1. Praha: Portál. 2010. ISBN 978-80-7367-686-5.

- roli oběti v procesu odhalování, vyšetřování a soudního řízení,
- pomoc poskytovaná obětím, způsoby jejich odškodnění a rehabilitace,
- ochranu občanů před viktimizací.⁵²

4.4.1 Viktimnost

Stupeň pravděpodobného rizika, že se jednatel nebo určitá sociální skupina stane obětí trestného činu. Někdy se také užívá pojem náchylnost k viktimizaci. Obecně platí, že se obětí může stát kdokoli. Z praxe je ale znatelné, že tato pravděpodobnost není rozložena rovnoměrně. Existuje řada viktimogenních faktorů, které mohou k této disponovanosti stát se obětí, přispívat. Těmito faktory mohou být charakterové rysy, postavení i profese. Jelikož určité typy povolání s sebou nesou větší míru rizika, spadají do této skupiny například policisté, prostitutky či vězeňští dozorcí. Dále je to sociální charakteristika, kdy se míra rizika zvyšuje příslušností k určité etnické, náboženské, rasové nebo politické skupině, zejména menšině. Riziková může také být i odlišná sexuální orientace. Výzkumy ukazují, že děti se často mohou stát oběťmi násilné kriminality, jelikož vedou méně opatrný životní styl, což je činí zranitelnějšími. O těchto tvrzeních ohledně disponovanosti stát se obětí, hovořili již vědci známí z historie, jako byli H. Von Hentig a B. Mendelsohn.⁵³

4.5 Proces viktimizace

Tento proces je součástí viktimologie, neboli vědy zabývající se oběťmi trestných činů, proto je nezbytné pro úplnost tento pojem zmínit. Jde o proces, v němž se potenciální oběť stává obětí skutečnou. Čírtková viktimizaci popisuje jako proces poškozování a způsobování újmy, čímž se z jedince stává oběť.⁵⁴ Roli hraje především chování oběti a také vazba mezi obětí a pachatelem. Tato vazba je obzvláště významná u mravnostních a násilných deliktů.

Z pohledu toho, kým a v jaké fázi činu je oběť poškozována jsou rozlišovány tři druhy viktimizace, jimiž jsou:

⁵² GILLERNOVÁ, I., BOUKALOVÁ, H. *Vybrané kapitoly z kriminalistické psychologie*. Praha: Karolinum. [online]. Učební texty Univerzity Karlovy v Praze. 2006. 135 s. ISBN 80-246-1293-3. Dostupné také z WWW:<<http://kramerusndk.nkp.cz/search/handle/uuid:52ca87f0-43b0-11e8-a0d9-005056827e52>>.

⁵³ VELIKOVSKÁ, M. *Psychologie obětí trestných činů: proces viktimizace, status oběti a jeho význam, prevence a vyrovnávání se s viktimizací, reálné případy z policejní praxe*. Psyché. Praha: Grada, 2016. 67–69 s. ISBN 978-80-247-4849-8.

⁵⁴ ČÍRTKOVÁ, L. *Policejní psychologie*. Vyd. 3., V nakl. Portál 1. Praha: Portál, 2000. 181 s. ISBN 80-7178-475-3.

- primární viktimizace – samotné způsobení trestného činu pachatelem,
- sekundární viktimizace – situace, která nastane po trestném činu, spadá sem reakce okolí či přístup institucí poskytujících následnou pomoc či kontrolu,
- terciární viktimizace – stav po trestném činu, vyrovnávání se s následky trestného činu a schopnost oběti vrátit se zpět k běžnému životu⁵⁵, může být nevratně změněn psychický stav oběti, pokud není schopna snadno navázat na život před činem.

Mezi primární viktimizací a tou sekundární je značný rozdíl, neboť primární viktimizaci má na svědomí a pod svou kontrolou pachatel, a v podstatě není možné ji předejít. U sekundární viktimizace je způsobování druhotné újmy možné ovlivnit. Čírtková zastává názor, že je zapotřebí vhodně komunikovat s obětí trestného činu a podpořit ji při vyrovnávání se s traumatem zdravým způsobem.⁵⁶

4.5.1 Sekundární viktimizace

Známa také jako dvojitá viktimizace, čímž navazuje na původní viktimizaci. Jde o utrpení, které oběť prožívala již při prvním procesu, jež se opět dostává na povrch a může opakovaně negativně působit na oběť trestného činu. Projevuje se například obviňováním oběti nebo nežádoucím chováním ze strany pachatele, kterým může být zastrašování. Rovněž nevhodným přístupem ze stran pracovníků soudního systému, pracovníků, kteří jsou s oběťmi v kontaktu či okolí. Negativním vlivem působícím na oběť taktéž může být medializace případu a nedostatečná informovanost obětí o jejich právech a možnostech, nebo aktualitách v jejich kauze. Na základě toho klesá ochota poškozených dále spolupracovat a o případu hovořit.⁵⁷

S ohledem na zvolené téma lze jako příklad uvést sekundární viktimizaci obětí sexuálního napadení, zneužití nebo znásilnění. Pro vysvětlení tohoto příkladu je použit anglický termín „revictimization“. Podle tohoto termínu má oběť sexuálně motivovaného činu vyšší tendenci stát se znovu obětí, a to i později v dospělosti, v případě zneužívání v dětství. Ženy, které v dětství zažívají kromě sexuálního

⁵⁵ VELIKOVSKÁ, M. *Psychologie obětí trestných činů: proces viktimizace, status oběti a jeho význam, prevence a vyrovnávání se s viktimizací, reálné případy z policejní praxe*. Psyché. Praha: Grada, 2016. 16 s. ISBN 978-80-247-4849-8.

⁵⁶ ČÍRTKOVÁ, L., VITOUŠOVÁ, P. *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů: příručka pro pomáhající profese*. Praha: Grada, 2007. 22 s. ISBN 978-80-247-2014-2.

⁵⁷ Dobrá psychoterapie.Viktimizace. In: *dbterapie.cz* [online]. Copyright © 2025 [cit. 2025-02-01]. Dostupné z WWW:< <https://dbterapie.cz/encyklopedie/viktimizace/>>.

zneužívání i jiné druhy zneužívání, jsou v dospělosti vystaveny většímu riziku viktimizace.⁵⁸

Terciální viktimizace je neschopnost individua vyrovnat se s následky trestného činu. Tato neschopnost může přetrvávat po velmi dlouhou dobu nebo vyústit až do trvalé neschopnosti vyrovnat se s touto nepříznivou situací.

Fenomén známý především z odborné literatury, kterým je sekundární viktimizace má své zřejmé dopady i v praxi. Toto tvrzení bylo potvrzeno šetřením ve výzkumné části, kdy respondenti (zejména pracovníci intervenčních center) uváděli, že se oběti často cítí nevyslyšeny či opakovaně zraňovány nešetrným jednáním ze stran orgánů/institucí, zejména v počátcích trestního řízení. Uváděli například přístup některých policejních příslušníků nebo soudců, kteří k výpovědím obětí přistupovali chladně, bez porozumění pro jejich psychický stav. Je však třeba zdůraznit, že tyto zkušenosti se týkají jednotlivých případů a nelze je zobecňovat na celý systém orgánů činných v trestním řízení. Každý případ je nutné posuzovat individuálně s ohledem na konkrétní okolnosti a jednání zúčastněných osob. Přesto vyplynula potřeba důsledného proškolení všech odborníků přicházejících do kontaktu s oběťmi, tak aby se co nejlépe dalo předcházet výše zmíněným druhům viktimizace.

4.5.2 Index viktimizace

Udává procentuální vyjádření počtu obětí na určitý počet obyvatel. Tyto indexy se sledují v ročních, či pětiletých intervalech, a to jak pro veškerou registrovanou kriminalitu, tak i pro jednotlivé trestné činy.⁵⁹

Tyto poznatky z viktimologie jsou klíčové pro pochopení chování a potřeb obětí v přímé praxi. Při práci poradců pro oběti je důležité počítat s různými prožitky jednotlivců. Oběti mohou mít pocity studu, viny nebo beznaděje, které mohou negativně ovlivňovat jejich schopnost spolupracovat. Z těchto důvodů je potřeba přistupovat k těmto jedincům s maximálním taktem, a to nejen z právního ale i psychologického hlediska.

⁵⁸ FOLLETTE, V. M., RUZEK J. I. *Cognitive-Behavioral Therapies for Trauma*. Second Edition. The Guilford Press, 2006. 322 s. ISBN 160623773X, 9781606237731.

⁵⁹ ČÍRTKOVÁ, L. *Kriminální psychologie*. Praha: Eurounion, 1998. 106 s. ISBN 80-85858-70-3.

5 Oběť trestného činu

5.1 Role obětí trestné činnosti

Definice pojmu oběť trestného činu jsou právním předpisům, jako je trestní zákon nebo trestní řád známy až od roku 2013, kdy se tento pojem poprvé rozšířil. V této spojitosti byl užíván pouze pojem „poškozený“, případně svědek (nepřímé oběti). Změna přišla až se zákonem č. 45/2013 Sb. o obětech trestných činů, který zohledňuje lidský rozměr a přináší definici oběti. „Fyzická osoba, které bylo nebo mělo být trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková nebo nemajetková újma nebo na jejíž úkor se pachatel trestným činem obohatil.“ Z definice vyplývá, že každá oběť je současně poškozeným, avšak ne každý poškozený je automaticky považován za oběť.⁶⁰

V návaznosti na předešlou kapitolu můžeme definovat oběti podle viktimologického hlediska:

- primární – oběti, které byly trestným činem přímo zasaženy,
- sekundární – blízké osoby oběti, které k ní mají hlubší citový vztah a újmu oběti prožívají jako svou vlastní (partner, rodinný příslušník),
- terciální – blízké sociální okolí (přátelé, sousedi).

5.2 Typologie obětí

Typologie obětí je systematické rozdělení obětí trestných činů do různých kategorií podle jejich charakteristik. Oběti lze dělit podle role, kterou sehrály v trestném činu, nebo způsobu, jakým se staly oběťmi. Protože neexistuje určitý prototyp oběti, vznikla právě typologie, která je rozlišuje podle různých hledisek. Slouží ke zkoumání kriminality, prevenci a zlepšení pomoci obětem.

5.2.1 Holystova typologie

Polák B. Holyst rozděluje oběti z hlediska míry spoluzavinění:

- oběti, které svoji viktimizaci zavinily

individuálně – např. oběť provokatér

příslušností k rizikové, negativně hodnocené skupině – např. prostitutka

⁶⁰ VELIKOVSKÁ, M. *Psychologie obětí trestných činů: proces viktimizace, status oběti a jeho význam, prevence a vyrovnávání se s viktimizací, reálné případy z policejní praxe*. Psyché. Praha: Grada, 2016. 15 s. ISBN 978-80-247-4849-8.

- oběti, které svoji viktimizaci nezavinily

individuálně – např. návštěvník instituce, která je v době jeho přítomnosti přepadena příslušností k rizikové, pozitivně hodnocené skupině – např. policista, lékař⁶¹

Je známo také jiné dělení obětí:

- skrytá oběť – zůstala utajena před policií a justičními orgány,
- predestinovaná oběť – osoba s vysokým rizikem viktimizace,
- předstírající oběť – pouze inscenuje způsobenou újmu,
- hypertrofující oběť – do jisté míry zveličuje skutečně utrpěnou újmu,
- dobrovolná oběť – vyslovila souhlas s poškozením, stala se obětí dobrovolně (např. oběť masochistických praktik),
- oběť recidivista – opakovaně se stává obětí, např. svou naivitou, důvěřivostí nebo nebezpečnými aktivitami.

5.3 Oběť jako nositel stop

Z kriminalistického hlediska oběť trestného činu často představuje klíčového svědka události a často jedinou osobu schopnou poskytnout relevantní popis pachatele. Z tohoto důvodu jsou informace poskytované obětí zásadním zdrojem poznatků o samotném trestném činu, jeho průběhu a identifikaci pachatele. Pokud je toto tvrzení vloženo do kontextu obětí činů s násilným podtextem či sexuálně motivovaných činů, je zcela nemožné, aby se oběť nedostala s pachatelem do kontaktu. Touto interakcí vznikají různé důkazní prostředky, které mohou pomoci při vyšetřování daného činu. Jde například o materiální stopy patrné na těle nebo oděvu oběti.

5.4 Oběť v trestním právu

V rámci trestního práva procesního má dvě základní procesní postavení – poškozený a svědek. Ve většině případů je zároveň jediným přímým svědkem trestného činu, neboť se ocitá v přímém střetu s trestným činem.

⁶¹ VELIKOVSKÁ, M. *Psychologie obětí trestných činů: proces viktimizace, status oběti a jeho význam, prevence a vyrovnávání se s viktimizací, reálné případy z policejní praxe*. Psyché. Praha: Grada, 2016. 29 s. ISBN 978-80-247-4849-8.

5.5 Oběť jako oznamovatel trestné činnosti

Při odhalování trestné činnosti hraje oběť jako oznamovatel trestné činnosti významnou roli, neboť bez její pomoci mnohdy policie nemá možnost trestné činy odhalit. Tato oznámení podávají převážně oběti, ale také jejich blízcí, zdravotnický personál či pracovníci organizací poskytujících pomoc obětem. Aby mohlo dojít k oznámení trestného činu, musí si nejprve oběť uvědomit, že se stala jeho obětí. Mezi hlavní faktory ovlivňující rozhodnutí oběti oznámit trestný čin patří závažnost činu. Důvody, které vedou oběti k neoznámení činu, zahrnují malou způsobenou škodu, nedůvěru ve schopnost či ochotu policie efektivně a rychle případ vyřešit, zejména pokud má oběť špatné předchozí zkušenosti, strach z medializace, pomsty ze strany pachatele a obavy, že vyšetřování odhalí jakékoli kompromitující informace o oběti.⁶²

5.6 Zákon o obětech trestných činů

Zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů (dále jen „ZOTČ“), nabyt své účinnosti 1. 8. 2013. Česká republika tímto zákonem provedla Směrnici Evropského parlamentu a Rady 2012/29/EU ze dne 25. října 2012, kterou se zavádí minimální pravidla pro práva, podporu a ochranu obětí trestných činů. Co se týče obsahu zákona, je zde komplexně upravena problematika obětí. Zákon je rozdělen na tři základní pilíře. První pilíř definuje procesní a neprocesní práva. Druhý pilíř se zaměřuje na peněžitou pomoc, kterou zde poskytuje stát a již poslední třetí pilíř přibližuje standardizované služby, které jsou obětem poskytovány.⁶³

V předešlé kapitole byl vymezen pojem oběti. Dále je třeba zmínit, že předmětem úpravy tohoto zákona je vymezení práv obětí jako subjektu specifické péče ze strany státu a orgánů činných v trestním řízení, úprava poskytování peněžité pomoci a formulace právního základu při součinnosti mezi státem a organizacemi poskytujícími pomoc obětem trestných činů.⁶⁴

⁶² VANČA, T. Role obětí trestné činnosti v trestním řízení. In: *EPRAVO.cz - Sbírka zákonů, judikatura, právo* [online]. © 1999–2025, 9. 5. 2024 [cit. 2025-01-06]. ISSN 1213-189X. Dostupné z WWW: <<https://www.epravo.cz/top/clanky/role-obeti-trestne-cinnosti-v-trestnim-rizeni-117923.html>>.

⁶³ KALIBOVÁ, K. *Zákon o obětech trestných činů: praktická a legislativní doporučení zohledňující návrh technické novely zákona č. 45/2013 Sb. (číslo sněmovního tisku 658, 7. volební období PSP ČR)*. Praha: Iustitia. [online]. 2016. 5 s. [cit. 2025-01-06]. ISBN 978-80-88172-15-4. Dostupné z WWW: <<https://in-ius.cz/wp-content/uploads/2021/04/zotc-web-final.pdf>>.

⁶⁴ VICHEREK, R. Oběti trestných činů a jejich práva. In: *EPRAVO.cz - Sbírka zákonů, judikatura, právo* [online]. © 1999–2025, 26. 11. 2013 [cit. 2025-01-08]. ISSN 1213-189X. Dostupné z WWW: <<https://www.epravo.cz/top/clanky/obeti-trestnych-cinu-a-jejich-prava-92945.html>>.

Pokud by měl být cíl zákona o obětech trestných činů charakterizován v nejobecnější rovině, je jím zřejmě snaha přispět k tomu, aby oběť trestného činu již nebyla vnímána pouze jako objekt trestního řízení a zdroj informací či důkazů, jak tomu bylo v dřívějších časech. Důraz je rovněž kladen na posílení práv obětí v neprocesní rovině, zejména na právo na důstojné zacházení, přístup k informacím, právo být slyšen, právo na finanční pomoc a v neposlední řadě také právo na usnadnění přístupu ke komplexní odborné pomoci. Tento zákon cílí především na orgány činné v trestním řízení, dále poskytovatele služeb obětem, ale také obecně na veřejnou správu, kde je potřeba optimalizovat svou praxi.

5.7 Istanbulská úmluva

Jiným názvem Úmluva Rady Evropy o prevenci a potírání násilí na ženách a domácího násilí. Tato úmluva vznikla v Istanbulu dne 11. května 2011 a byla uzavřena mezi členy Rady Evropy. Signatáři se zavazují k důslednému postihu sexuálního a domácího násilí, jež je sociálně patologickým jevem, tedy nežádoucím v naší společnosti a také k prevenci před tímto jevem. V České republice zatím nedošlo k ratifikaci této úmluvy, přestože byla Českou republikou v květnu 2016 podepsána.

Pro účel této úmluvy je násilí pojímáno jako porušení lidských práv a forma diskriminace žen, což zahrnuje všechny násilné činy založené na pohlaví, které jsou strůjcem fyzického, sexuálního nebo ekonomického utrpení žen, včetně zbavení osobní svobody v soukromí /na veřejnosti.

Domácí násilí je charakterizováno jako všechny činy fyzického, sexuálního, psychického nebo ekonomického násilí, k nimž dojde v rámci rodinného vztahu nebo v domácnosti, mezi partnery současnými či minulými, mezi manželi, bez ohledu na to, zda pachatel sdílel bydliště s obětí.⁶⁵

Účel úmluvy:

- a) zajištění ochrany žen před všemi formami násilí a zavedení opatření k prevenci, stíhání a eliminaci násilí na ženách a domácího násilí,
- b) podpora redukce veškerých forem diskriminace žen a prosazování rovnosti mezi ženami a muži, včetně posílení jejich postavení ve společnosti,

⁶⁵ ISTANBUL. Úmluva Rady Evropy o prevenci a potírání násilí na ženách a domácího násilí ze dne 11. května 2011, 2011. Dostupné také z WWW:<https://vlada.gov.cz/assets/ppov/rovne-prilezitost-i-zen-a-muzu/Aktuality/Istanbulska_umluva.pdf>.

- c) vytvoření jednotného systému zásad a opatření zaměřených na ochranu a podporu obětí tohoto násilí,
- d) posílení mezinárodní spolupráce v této oblasti,
- e) podpora organizací a orgánů činných v oblasti prosazování práva při efektivní spolupráci a sjednocení přístupu k řešení a odstranění násilí na ženách a domácího násilí.

5.8 Práva obětí zasažených činem

Každá oběť trestného činu má zákonem zaručená práva, která vyplývají ze zákona o obětech trestných činů a trestního řádu, jenž upravuje procesní práva obětí. Práva zakotvena v ZOTČ je možné rozdělit na práva mimoprocesní, tedy ta, která platí před zahájením trestního řízení a práva procesní (vycházející z trestního řádu, kdy oběť vystupuje v procesním postavení poškozeného, avšak svá práva může uplatnit pouze tehdy, byl-li čin nahlášen a bylo zahájeno trestní řízení).⁶⁶ V následující podkapitole si přiblížíme práva, která byla zavedena ZOTČ.

5.8.1 Právo na to být identifikován jako oběť a zvláště zranitelná oběť

Základním právem osob, které byly vystaveny trestné činnosti, je právo být identifikován jako oběť. Obětí je fyzická osoba, které trestným činem vznikl nebo měl vzniknout nějaký trestněprávně následek (škoda na zdraví, majetková či nemajetková újma).⁶⁷

Za oběť trestné činnosti se považuje také osoba pozůstalá po oběti, která zemřela v důsledku trestného činu, byla-li rodičem, manželem, partnerem nebo dítětem zemřelého a současně v době jeho smrti s ním pobývala ve stejné domácnosti, nebo osoba, které měla být nebo byla od zemřelého poskytována výživa.⁶⁸

⁶⁶ KALIBOVÁ, K. *Zákon o obětech trestných činů: praktická a legislativní doporučení zohledňující návrh technické novely zákona č. 45/2013 Sb. (číslo sněmovního tisku 658, 7. volební období PSP ČR)*. Praha: Iustitia [online]. 2016. 5 s. [cit. 2025-01-10]. ISBN 978-80-88172-15-4. Dostupné z WWW: <<https://in-ius.cz/wp-content/uploads/2021/04/zotc-web-final.pdf>>.

⁶⁷ tamtéž, 6 s.

⁶⁸ MINISTERSTVO PRO MÍSTNÍ ROZVOJ ČR. *Základní informace pro pozůstalé*. Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, 2013. 10 s. ISBN 978-80-87147-38-2. Dostupné z WWW: <<https://mmr.gov.cz/getmedia/94318723-7f56-4762-9e74-c3dfc81170fd/Zakladni-informace-pro-pozustale.pdf.aspx>>.

Další specifikum v této oblasti tvoří kategorie zvláště zranitelných obětí (ZZO), u kterých hrozí riziko závažných následků způsobených činem nebo druhotné újmy. Touto kategorií se zabývá ustanovení § 2 odst. 4 zákona o obětech trestných činů.

Zvláště zranitelnou obětí je podle zmíněného zákona:

- dítě,
- osoba vysokého věku,
- osoba postižená fyzickým, mentálním nebo psychickým hendikepem či smyslovým poškozením, pokud taková skutečnost omezuje její plné a účelné uplatnění ve společnosti,
- oběť trestného činu obchodování s lidmi,
- oběť teroristického útoku,
- oběť trestného činu týrání osob
- oběť trestného činu proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti,
- oběť trestného činu spáchaného ve prospěch organizované zločinecké skupiny,
- nebo oběť trestného činu, při kterém bylo užito nátlaku, který zahrnoval násilí či pohrůžky násilím a další...⁶⁹

Práva priznaná zvláště zranitelným obětem v rámci zákona o obětech trestných činů (ZOTČ) jsou koncipována tak, aby minimalizovala riziko sekundární viktimizace. Status zvláštní zranitelnosti s sebou přináší širší spektrum práv, jejichž uplatnění podléhá přísnějším pravidlům. Jedním z příkladů tohoto přísnějšího režimu je právo na eliminaci kontaktu s pachatelem (§ 17 ZOTČ). Oběť může o toto opatření požádat, přičemž o oprávněnosti žádosti rozhodují orgány činné v trestním řízení. U zvláště zranitelných obětí je však takové žádosti obligatorně vyhověno, pokud tomu nebrání povaha prováděného procesního úkonu.⁷⁰

Diferenciace aplikačního režimu je patrná rovněž u dalších práv, jako je právo na výslech osobou stejného pohlaví (§ 19 ZOTČ), právo na citlivě vedený a neopakující se výslech (§ 20 ZOTČ), toto právo zohledňuje hrozící traumatizaci vyslýchané oběti,

⁶⁹ ČESKO. Zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů (zákon o obětech trestných činů). In: *Sbírka zákonů České republiky*. Částka 20, číslo 45. 2013. Dostupné z WWW: <<https://www.e-sbirka.cz/sb/2013/45?zalozka=text>>.

⁷⁰ KALIBOVÁ, K. *Zákon o obětech trestných činů: praktická a legislativní doporučení zohledňující návrh technické novely zákona č. 45/2013 Sb. (číslo sněmovního tisku 658, 7. volební období PSP ČR)*. Praha: Iustitia [online]. 2016. 7 s. ISBN 978-80-88172-15-4. Dostupné z WWW: <<https://in-ius.cz/wp-content/uploads/2021/04/zotc-web-final.pdf>>.

nebo právo na ustanovení bezplatného zmocněnce (§ 51a trestního řádu). Posouzení statusu zvláště zranitelné oběti spadá do kompetence orgánů činných v trestním řízení, což klade vysoké nároky na jejich schopnost správně identifikovat relevantní faktory vedoucí k přiznání této ochrany.⁷¹ Nedostatečné vyhodnocení může vést k vystavení oběti neadekvátnímu jednání, které by mohlo prohloubit její psychickou újmu a zhoršit proces jejího zotavení.

5.8.2 Právo na informace

Právo na informace je klíčové pro efektivní uplatnění práv obětí trestných činů, a z toho důvodu spadá do jejich základních práv. Pro zajištění skutečné ochrany obětí, je nezbytné, aby měly k dispozici veškeré potřebné informace. Podle ZOTČ mají všechny instituce, které přicházejí s oběťmi do kontaktu, určitou informační povinnost. Nejmenší rozsah této povinnosti mají zdravotnická zařízení, která jsou povinna informovat pouze o organizacích poskytujících pomoc obětem. Naopak nejrozsáhlejší informační povinnost nesou orgány policie a organizace specializované na pomoc obětem. Informace jsou poskytovány primárně písemně, přičemž oběť může požádat o sdělení ústní formou. Tyto informace musí být podány jasně a srozumitelně, v jazyce, kterému oběť rozumí nebo který je úředním jazykem jejího domovského státu. Při informování je nutné zohlednit věk, mentální a psychický stav oběti, stejně jako její celkovou schopnost porozumění.⁷²

5.8.3 Právo na poskytnutí odborné a právní pomoci

Toto právo zahrnuje:

- psychologické poradenství (zákon č. 164/2024 Sb., kterým se mění zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách),
- sociální poradenství (upravuje zákon č. 164/2024 Sb., o sociálních službách),
- právní pomoc (zákon č. 85/1996 Sb. o advokacii),
- poskytování právních informací,
- restorativní programy (alternativa k využívaným intervencím).⁷³

⁷¹ tamtéž

⁷² KALIBOVÁ, Klára. *Zákon o obětech trestných činů: praktická a legislativní doporučení zohledňující návrh technické novely zákona č. 45/2013 Sb. (číslo sněmovního tisku 658, 7. volební období PSP ČR)*. Praha: Iustitia [online]. 2016. 14 s. ISBN 978-80-88172-15-4. Dostupné z WWW: <<https://in-ius.cz/wp-content/uploads/2021/04/zotc-web-final.pdf>>.

⁷³ ČESKO. Zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů (zákon o obětech trestných činů). In: *Sbírka zákonů České republiky*. Částka 20, číslo 45. 2013. Dostupné z WWW: <<https://www.e-sbirka.cz/sb/2013/45?zalozka=text>>.

Pomoc je osobám poskytována jak před zahájením trestního řízení, tak i po celou dobu jeho trvání. Poskytování této pomoci je přesně vymezeno dobou, po kterou je tato pomoc nutná, může se tedy u každého jedince lišit. Služby jsou bezplatné pro zvláště zranitelné oběti. Subjekty zapsané v registru poskytovatelů pomoci obětem trestných činů, které jsou podřízeny ministerstvu spravedlnosti, mají povinnost, na základě žádosti, bez zbytečných průtahů poskytnout těmto obětem náležitou podporu.

5.8.4 Právo na ochranu před hrozícím nebezpečím

Právo na ochranu před hrozícím nebezpečím (§ 14 ZOTČ) je množinou několika specifických práv. Mezi ně patří právo na fyzickou ochranu před útoky pachatele, právo na ochranu svědka, právo na ochranu totožnosti svědka v trestním řízení, předběžná opatření, ochranu před hrozícím nebezpečím, což zahrnuje krátkodobou ochranu oběti, která je zajištěna policií nebo vykázaní pachatele ze společného bydlení. Oběť má dále právo být informována o propuštění nebo útěku obviněného z vazby, stejně tak o jeho propuštění z výkonu trestu odnětí svobody, ochranného léčení či zabezpečovací detence, případně o jeho útěku z těchto zařízení. Toto právo může oběť uplatnit prostřednictvím písemné žádosti nebo ústního prohlášení učiněného do protokolu. V přípravném řízení se žádost podává vyšetřovateli nebo státnímu zástupci, po zahájení hlavního líčení pak příslušnému soudu projednávajícímu daný případ. Pokud dojde k pravomocnému odsouzení k nepodmíněnému trestu, žádost se podává soudu, který o věci rozhodl v první instanci.⁷⁴

5.8.5 Právo na ochranu soukromí

Pokud se svědek rozhodne vypovídat v trestním řízení, náleží mu právo požadovat utajení své identity, pokud existuje reálná hrozba související s touto jeho výpovědí. Ochrana osobních údajů je upravena v § 8a-8d trestního řádu. O této možnosti musí být řádně poučen, avšak pro utajení identity musí o tento postup výslovně požádat před prvním úkonem u policejního orgánu. V takovém případě mají k osobním údajům svědka přístup pouze orgány činné v trestním řízení, včetně policie nebo úředníků Probační a mediační služby. Pokud není možné zajistit úplné utajení svědkovy identity, může oběť trestného činu požádat alespoň o oddělené vedení údajů o bydlišti, doručovací adrese, pracovišti či rodinných poměrech (§ 16 zákona č. 45/2013 Sb.).

⁷⁴ tamtéž

Dále se může svědek dožadovat vyloučení veřejnosti z jednací síně během podávání svědecké výpovědi. O této žádosti však rozhoduje předseda senátu, proto je důležité jasně uvést důvody žádosti, ve kterých bude přesně uvedeno, jaký zájem svědka by mohl být veřejným jednáním dotčen.

5.8.6 Právo na ochranu před druhotnou újmou

Koncepce ZOTČ je postavena na ochraně osob před druhotnou újmou, neboli sekundární viktimizací. Je zde zahrnuto několik práv, která tuto ochranu zabezpečují. Pod tato práva spadá zabránění kontaktu oběti s osobou pachatele, s osobou podezřelou nebo s osobou, proti níž je vedeno trestní řízení (§ 12 ZOTČ), právo na šetrné vedení výslechu (§ 18 – § 20 ZOTČ), právo na doprovod důvěrníkem (§ 21) a právo na to být slyšen (§ 22 ZOTČ).⁷⁵

5.8.7 Právo na peněžitou pomoc

Za stanovených podmínek mají oběti právo na peněžitou pomoc, která je poskytována státem, jehož jménem jedná ministerstvo. Toto ustanovení přebírá dosavadní úprava peněžité pomoci obětem trestné činnosti obsažená v zákoně č. 209/1997 Sb. o poskytnutí peněžité pomoci obětem trestné činnosti. Právní úprava zahrnuje občany České republiky, tak i cizince, kteří se zde stali oběťmi, nebo jejichž pobyt na území České republiky trvá déle jak 90 dní a jsou zasaženy trestným činem.⁷⁶ Detailněji bude právo ohledně peněžité pomoci rozebráno v následující podkapitole.

S odkazem na praktickou část lze zmínit, že z dotazníkového šetření určeného pro odborníky z praxe vyplynula absence znalostí práv obětí. Ty svá práva buď neznají nebo si nejsou jisté, jak je efektivně uplatnit. Oběti se často dozvídají o svých právech pozdě, nebo v příliš náročné psychické situaci, kdy nejsou schopny poskytnuté informace plně vnímat. Role poradců pro oběti není pouze informativního charakteru, ale často také podpůrného a motivačního. Oběti potřebují mít pocit, že v obtížné situaci nejsou samy. Zvlášť zranitelné oběti, mezi které patří děti nebo senioři, vyžadují specifický přístup, který vychází nejen z právních norem, ale i z etických principů

⁷⁵ KALIBOVÁ, K. *Zákon o obětech trestných činů: praktická a legislativní doporučení zohledňující návrh technické novely zákona č. 45/2013 Sb. (číslo sněmovního tisku 658, 7. volební období PSP ČR)*. Praha: Iustitia [online]. 2016. 34 s. ISBN 978-80-88172-15-4. Dostupné z WWW: <https://in-ius.cz/wp-content/uploads/2021/04/zotc-web-final.pdf>.

⁷⁶ ČESKO. Zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů (zákon o obětech trestných činů). In: *Sbírka zákonů České republiky*. Částka 20, číslo 45. 2013. Dostupné z WWW: < <https://www.e-sbirka.cz/sb/2013/45?zalozka=text> >.

pomáhajících profesí. Srozumitelná, včasná a empatická informovanost již při prvním kontaktu obětí s institucemi je v tomto směru žádoucí.

5.9 Pomoc obětem trestných činů

Pomoc obětem trestných činů představuje zásadní součást systému trestního práva a sociálních služeb. Oběti se po prožití traumatizující události často ocitají v psychicky i fyzicky náročné situaci, která nepříznivě ovlivňuje jejich běžné fungování v osobním i profesním životě. Trestný čin může narušit základní pocit bezpečí, vést k narušení důvěry vůči okolí a zanechat dlouhodobé následky. V tomto kontextu je klíčové, aby pomoc byla nejen dostupná, ale také odborně vedená a zaměřená na potřeby každé jednotlivé oběti.

Každá oběť vnímá traumatickou zkušenost odlišně, a proto neexistuje univerzální způsob pomoci. Účinná podpora vyžaduje individuální přístup, který zohledňuje věk, pohlaví, zdravotní stav, předchozí životní zkušenosti a také charakter trestného činu. Zatímco některé oběti vyhledávají právní pomoc nebo finanční podporu, jiné potřebují především psychologickou intervenci, bezpečné prostředí nebo základní informace o tom, jak v dané situaci postupovat. V praxi to znamená, že pracovníci pomáhající obětem by měli být schopni rychle identifikovat potřeby klienta a reagovat na ně s respektem a empatií.

Velmi důležitým prvkem pomoci je vytvoření důvěrného vztahu mezi obětí a pomáhajícím profesionálem. Oběť se často setkává s nedůvěrou vůči institucím nebo má obavy, že nebude pochopena či vyslyšena. Negativní zkušenosti mohou vést k opětovné viktimizaci a odradit oběť od další spolupráce s justičním nebo sociálním systémem. Z tohoto důvodu je potřebné, aby pracovníci v této oblasti projevovali nejen odbornou kompetenci, ale také lidskost, která vytváří bezpečný prostor pro zahájení procesu obnovy.

Pomoc obětem by neměla být vnímána pouze jako reakce na spáchaný trestný čin, ale jako aktivní nástroj podpory, který napomáhá obnovit psychickou rovnováhu oběti, posílit její odolnost a zabránit dlouhodobým negativním dopadům na její život. K tomu je třeba zajistit kvalitní mezioborovou spolupráci odborníků z oblasti práva, psychologie, sociální práce i zdravotnictví, kteří společně vytvářejí komplexní systém péče.

Tato podkapitola je důležitá nejen pro oběti samotné, ale i pro jejich sociální okolí, které se snaží být nápomocné v nelehkých životních situacích a vyjádřit zasaženým obětem podporu. Pro návrat k běžnému životu před činem je leckdy nezbytná právě pomoc proškolených odborníků, kteří spadají pod systém pomoci. Tento systém zahrnuje subjekty, které jsou zapsané v registru poskytovatelů. O těchto subjektech bude řeč v nadcházející kapitole.

V následující podkapitole budou rozebrány všechny druhy pomoci, které mají oběti k dispozici. Tyto druhy pomoci mohou oběti využít před zahájením trestního řízení, ale i v jeho průběhu či po něm. Pouze u peněžité pomoci jsou stanoveny podmínky, do kdy lze požadavek uplatnit.

- laická pomoc
- první psychologická pomoc (následně odborná)
- odborná sociální pomoc
- odborná právní pomoc
- peněžité pomoci

5.9.1 Laická pomoc

Laická pomoc může směřovat od rodiny, příbuzných a blízkého okolí. Prvotní laickou pomoc mohou poskytnout také osoby, které byly svědky činu. Od této pomoci se odvíjí pomoc následná, proto by blízké osoby obětí měly dbát na snaze o citlivý přístup v době, kdy se oběti potřebují vypořádat s traumatickým zážitkem. V takových případech mohou být oporou v nelehkých situacích, obětem naslouchat nebo jim doporučit, aby navštívily odbornou pomoc. Pro oběti je podstatné mít ve své blízkosti jedince, kteří je vyslechnou a nebudou jejich prožitky bagatelizovat.

5.9.2 Psychologická první pomoc

Tento pojem vychází z anglického doslovného překladu „psychological first aid“ (PFA) a označuje druh pomoci, která je jakousi analogií pro zdravotnickou první pomoc, neboť obě dvě mají za cíl stabilizaci člověka. Stejně jako u předešlého druhu, i tato první pomoc může být poskytována laiky, avšak častěji jde o činnost spadající do rukou profesionálů. Ti se snaží pomáhat lidem v náročných životních situacích. Tito lidé nejsou schopni sami zvládat lavinu stresu a tyto situace účinně řešit. V případech,

které to vyžadují, jsou osoby předány do navazující odborné péče, kde už s nimi pracují proškolení psychologové/psychiatři.⁷⁷

Po traumatickém zážitku se u obětí často může projevovat narušená schopnost seberegulace a sebekontroly. Dostavuje se taktéž mnohdy intenzivní pocit viny a odpovědnosti za daný čin, se kterým musí pracovat. I když za čin objektivně nenesou odpovědnost.⁷⁸ Oběti se často snaží pátrat po důvodech a najít racionální vysvětlení, proč právě ony se dostaly do této nelehké situace. V případě, že nejsou schopni si tato vysvětlení objasnit, jsou jim k dispozici výše zmínění odborníci, kteří je tímto procesem provedou. Negativními projevy pozorovatelnými u obětí mohou být poruchy spánku, úzkosti, deprese (u některých rozvinutá posttraumatická stresová porucha), potřeba stranit se svému okolí⁷⁹, dále nechuť k běžným denním činnostem nebo v některých případech uchýlení se k častému užívání alkoholu či omamných látek.

5.9.3 Sociální pomoc

Je upravena zákonem č. 164/2024 Sb., kterým se mění zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů. Ten definuje sociální služby jako soubor činností zajišťujících pomoc a podporu osobám za účelem sociálního začlenění a také prevence před sociálním vyloučením. Základní zásadou tohoto zákona je, že forma pomoci a podpory poskytnuté prostřednictvím sociálních služeb musí dbát na lidskou důstojnost osob. Pomoc musí vycházet z individuálně stanovených potřeb jedinců, musí na ně mít příznivý vliv a motivovat je k takovým činnostem, které nevedou k dlouhodobému prohlubování nepříznivé sociální situace. Sociální péče musí být poskytována v zájmu osob a dostatečně kvalitním způsobem, aby byla v souladu s lidskými právy a základními svobodami.⁸⁰

⁷⁷ ŠPATENKOVÁ, N. *Krize a krizová intervence*. Praha: Grada. Psyché, 2017. 27 s. ISBN 978-80-247-5327-0.

⁷⁸ KLEPÁČKOVÁ, O., KREJČÍ, Z., ČERNÁ, M. *Trauma-informovaný přístup: v sociální práci*. Praha: Grada, 2020. 13 s. ISBN 978-80-271-1950-9. Dostupné také z WWW: <https://www.google.cz/books/edition/Trauma_informovan%C3%BD_p%C5%99%C3%ADstup/QX4BEAAAQBAJ?hl=cs&gbpv=1&dq=trauma+informovan%C3%BD+p%C5%99%C3%ADstup&printsec=fro ncover>.

⁷⁹ tamtéž

⁸⁰ ČESKO. Zákon č. 164/2024 Sb., kterým se mění zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů. In: *Sbírka zákonů České republiky*, částka 164, číslo 164. 2024. Dostupné z WWW: <<https://www.e-sbirka.cz/sb/2024/164?zalozka=text>>.

5.9.4 Právní pomoc

Právní pomoc je primárně poskytována advokáty, ti hrají klíčovou roli v procesu uplatňování práv obětí, ať už se jedná o dosažení spravedlivého trestu pro pachatele nebo získání finančního odškodnění. Kromě advokátů se na poskytování právní pomoci podílejí také orgány veřejné moci, soudci či státní zástupci, ačkoli neposkytují tuto pomoc přímo. Tato forma pomoci může mít pozitivní vliv při procesu zotavování, jelikož poškozený nabyde dojmu, že druzí mají zájem situaci řešit a v případě udělení trestu pachateli, že bylo dosaženo spravedlnosti.

5.9.5 Peněžitá pomoc

Poskytnutí peněžité pomoci ze strany státu, závisí na kompenzaci nemajetkové újmy, škody na zdraví nebo škody vzniklé v důsledku smrti. Pokud tato škoda nebyla plně nahrazena pachatelem či pojišťovnou bude tato kompenzace schválena. Poslouží zejména pro překlenutí zhoršené sociální situace způsobené činem.

Podmínky pro poskytnutí peněžité pomoci:

- oznámení trestného činu Policii ČR,
- učinění souhlasu se stíháním pachatele, pokud je podmínkou zahájení tohoto stíhání,
- poskytnutí potřebné součinnosti orgánům činným v trestním řízení,
- nebýt spoluobviněným,
- podání písemné žádosti na Odbor odškodňování Ministerstva spravedlnosti ČR.⁸¹

Žádost je nutno podat do 2 let ode dne, kdy budou oběti sděleny následky trestného činu, nejpozději však do 5 let od spáchání onoho činu.

V dotazníkovém šetření byly dotazovaným kladeny otázky zabývající se zlepšováním odbornosti ve výše probíraných oblastech. Významnou oblastí, která se opakovaně objevovala v odpovědích dotazníkového šetření, byla potřeba systematického a prakticky orientovaného vzdělávání či školení pracovníků. Dotazovaní uváděli, že vzdělávací kurzy nebyly dostatečně praktické, nebo že chyběla příprava na

⁸¹ BÍLÝ KRUH BEZPEČÍ, Z. S. Peněžitá pomoc obětem ze strany státu. In: *bkb.cz* [online]. Networm Studio, © 2009 [cit. 2025-02-02]. Dostupné z WWW:<<https://www.bkb.cz/pomoc-obetem/zadost-o-penezitou-pomoc-nahrada-skody/penezita-pomoc-obetem/>>.

práci se specifickými skupinami (zvláště zranitelnými oběťmi). Zároveň, že je potřeba mít alespoň základní přehled ve všech potřebných oblastech (dle druhu pomoci), aby poskytovaná podpora byla plnohodnotná. Z toho vyplývá, že současný systém profesní přípravy odborníků není vždy plně v souladu s nároky praxe.

6 Instituce pracující s oběťmi

Tato kapitola je zaměřena na instituce pracující s oběťmi trestné činnosti, které v rámci České republiky poskytují pomoc různého typu. Tuto pomoc zabezpečují nejen poradci pro oběti, ale i další kvalifikované osoby. Jsou podrobně přiblíženy vybrané organizace, na které je možno se obrátit, jimiž jsou Bílý kruh bezpečí, Probační a mediační služba nebo organizace NOMIA.

Poradenství, pomoc a péče o oběti je poskytována řadou organizací a institucí. Tyto organizace podílející se na pomoci lze rozdělit na státní, soukromé a neziskové.

1. Státní organizace obvykle působí v následujících oblastech:

- a) sociální oblast – sociální odbory úřadů, rodinné poradny, azylové domy, domovy pro matky s dětmi, linky důvěry, krizová centra atd.,
- b) zdravotnická oblast – ambulance, nemocnice, psychoterapeutická pracoviště, protialkoholní a protitoxikomanické, krizová centra, linky důvěry,
- c) školství – výchovní poradci, pedagogicko-psychologické poradny, dětské domovy aj.,
- d) ostatní – policie, justice.

Policie České republiky, orgány činné v trestním řízení a další orgány veřejné moci, subjekty zapsané v registru poskytovatelů pomoci obětem trestných činů, poskytovatelé zdravotních služeb, znalci, tlumočníci, obhájci a sdělovací prostředky jsou povinni respektovat osobnost a důstojnost oběti, jednat s ní zdvořile, ohleduplně a v rámci možností jí poskytovat potřebnou podporu. Přístup k oběti musí zohledňovat její věk, zdravotní stav včetně psychické kondice, rozumovou vyspělost a kulturní identitu, aby se předešlo prohlubování újmy způsobené trestným činem či vzniku druhotné újmy.

2. Soukromá oblast – poskytuje léčebnou a poradenskou činnost komerčního rázu (soukromí lékaři, soukromá psychologická pracoviště, soukromé kliniky).

3. Nestátní neziskové organizace (NNO)

– např. nadace, svépomocná sdružení, občanská sdružení atd.

- La Strada Česká republika, o. p. s., proFem, ROSA,...

6.1 Intervenční centra

Tyto služby jsou zakotveny v zákoně o sociálních službách č. 108/2006 Sb. v §60a. Intervenční centrum poskytuje poradenskou pomoc, která je nejčastěji v právní, sociálně-právní, nebo psychologické oblasti a je určena pro osoby, které jsou oběťmi domácího násilí. Na spolupráci s touto institucí se také podílí Policie České republiky. Základní metody, které interventi při práci s klienty využívají, jsou krizová intervence, poradenství, socioterapie či psychoterapie.⁸²

Krizová intervence představuje pojem, jehož cílem je stabilizace a podpora jedince řešit nastalou krizi a nasměrovat ho k dalším účinným zdrojům pomoci. Intervence či krizová pomoc není řešením krize, ale může pozitivně ovlivnit její průběh a následný dopad. Snahou intervenčních pracovníků je navrácení správné psychické rovnováhy jedinci, který se na intervenční centrum obrátí. Intervence se prolíná s dalšími formami pomoci, a to konkrétně s poradenstvím nebo terapií, které mají širší záběr než samotná krizová intervence.⁸³

6.2 Probační a mediační služba

Mediace je jedním z nástrojů řešení trestného činu a jeho následků mezi pachatelem a poškozeným. Při mediaci je nezbytný souhlas obou zainteresovaných stran a poskytnutí této služby je bezplatné. Mezi poškozeným a pachatelem stojí třetí osoba, kterou je zde mediátor. Tento prostředník jednání řídí a je nápomocný při nalézání řešení, ať už jde o náhradu škody, ale i objasnění toho, proč došlo k trestnému činu. Poškozenému mediace nabízí možnost pochopení situace, okolností a zvyšuje pravděpodobnost rychlé náhrady škody.⁸⁴

Probace pak znamená dohled, kontrolu nad obviněným, obžalovaným či odsouzeným formou pravidelných konzultací s probačním úředníkem, který se zároveň snaží motivovat pachatele k řešení potíží vzniklých trestnou činností. Dohled spočívá

⁸² ČESKO. Zákon č. 164/2024 Sb., kterým se mění zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů. In: *Sbírka zákonů České republiky*, částka 264, číslo 164. 2024.

⁸³ ŠPATENKOVÁ, N. *Krize a krizová intervence*. Praha: Grada. Psyché, 2017. 14 s. ISBN 978-80-247-5327-0.

⁸⁴ PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA. Mediace – možnost mimosoudního řešení konfliktu. In: *pmscr.cz* [online]. [cit. 2025-02-01]. Dostupné z WWW:<<https://www.pmscr.cz/mediace/>>.

v sledování řádného života pachatele a zajištění jeho plnění soudem uložených povinností.⁸⁵

Střediska Probační a mediační služby se řídí zákonem č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů, který vstoupil v platnost 1. 8. 2013. Tato instituce stojí na dvou odborných oblastech – sociální práci a právu, zejména tom trestním. PMS usiluje o zprostředkování efektivního a společensky prospěšného řešení konfliktů souvisejících s trestnou činností. Zároveň zajišťuje účinný výkon alternativních trestů a opatření, přičemž zohledňuje zájmy poškozených. V neposlední řadě se zabývá ochranou společnosti prostřednictvím prevence kriminality. Poškozené osoby mohou PMS navštívit v kterémkoli ze 74 středisek rozšířených na území republiky.

Cíle a činnosti PMS:

- integrace pachatele – začlenění obviněného, resp. pachatele do života společnosti bez dalšího porušování zákonů,
- participace poškozeného – „zapojení poškozeného do procesu vlastního odškodnění, obnovení jeho pocitu bezpečí, integrity a důvěry ve spravedlnost“,
- ochrana společnosti – řešení konfliktních a rizikových stavů spojených s trestním řízením a zajištěním realizace uložených alternativních trestů a opatření.⁸⁶

6.3 NOMIA, z. ú.

Psychologická poradna působící na území Královéhradeckého kraje již od roku 2003. Dříve působila v rámci mezinárodní humanitární organizace ADRA, o. p. s., avšak na přelomu roku 2014/2015 se osamostatnila a začala vystupovat pod názvem NOMIA, z. ú. Poradna poskytuje odbornou pomoc obětem trestné činnosti či osobám nebo rodinám, které se potýkají s domácím násilím a tím vzniklými traumatickými zážitky. Pomoc a podpora je poskytována formou psychologického poradenství, psychoterapie, sociální práce, psychiatrických intervencí a právního poradenství.

Pracovní činnost této nestátní organizace lze rozdělit do několika programů:

- poradna pro oběti domácího násilí a násilné trestné činnosti,

⁸⁵ PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA. Propace. In: *pmscr.cz* [online]. [cit. 2025-02-01]. Dostupné z WWW: <<https://www.pmscr.cz/pro-pachatele/propace/>>.

⁸⁶ PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA. O nás. In: *pmscr.cz* [online]. [cit. 2025-02-01]. Dostupné z WWW: <<https://www.pmscr.cz/o-nas/>>.

- dětské krizové a terapeutické centrum,
- centrum pro zdravě fungující rodinu,
- terapeutický program narativní práce s agresí.⁸⁷

6.4 Bílý kruh bezpečí

Významná organizace v oblasti práce s oběťmi a poskytování pomoci, která má v České republice značnou historii a patří mezi nejznámější neziskové organizace nestátního charakteru. Touto organizací je Bílý kruh bezpečí, který byl založen v roce 1991. BKB je zapsán v Registru poskytovatelů sociálních služeb Ministerstva práce a sociálních věcí (dle zákona č. 108/2006 Sb.) a v Registru poskytovatelů pomoci obětem trestných činů Ministerstva spravedlnosti (dle zákona č. 45/2013 Sb.). BKB poskytuje komplexní pomoc obětem kriminality, spadá do ní právní informovanost, psychologické a sociální poradenství nebo sdělování praktických rad a informací. Tato pomoc je poskytována odborně způsobilými poradci pro oběti, sociálními pracovníky, právníky nebo psychology, kteří jsou obětem, svědkům a pozůstalým po těchto obětech k dispozici. Pod BKB spadá síť poraden, která je rozšířena po celé České republice, a zároveň jsou osobám přístupné bezplatné krizové linky, na které se mohou telefonicky obrátit.

Posláním BKB je:

- poskytovat přímou pomoc obětem a svědkům trestných činů,
- podílet se na prevenci kriminality,
- usilovat o zlepšení práv a postavení poškozených v trestním řízení.⁸⁸

Služby tato organizace poskytuje všem osobám bezplatně, a to nejen v rámci naší republiky. V zahraničí je součástí Victim Support Europe, čímž dokazuje svůj mezinárodní přesah.

Registr poskytovatelů pomoci obětem trestných činů obsahuje seznam organizací a dalších subjektů (z oblasti advokacie), které pomáhají obětem vyrovnat se s následky trestného činu.

⁸⁷ NOMIA, Z. Ú. *Nomiahk.cz: Poradna pro oběti domácího násilí a násilné trestné činnosti*. [online]. Copyright © 2022 [cit. 2025-02-01]. Dostupné z WWW: <<https://nomiahk.cz/poradna/>>.

⁸⁸ BÍLÝ KRUH BEZPEČÍ, Z. S. Poslání a činnost. In: *bkb.cz* [online]. Networm Studio. © 2009 [cit. 2025-02-02]. Dostupné z WWW: <https://www.bkb.cz/o-nas/poslani-a-cinnost/>.

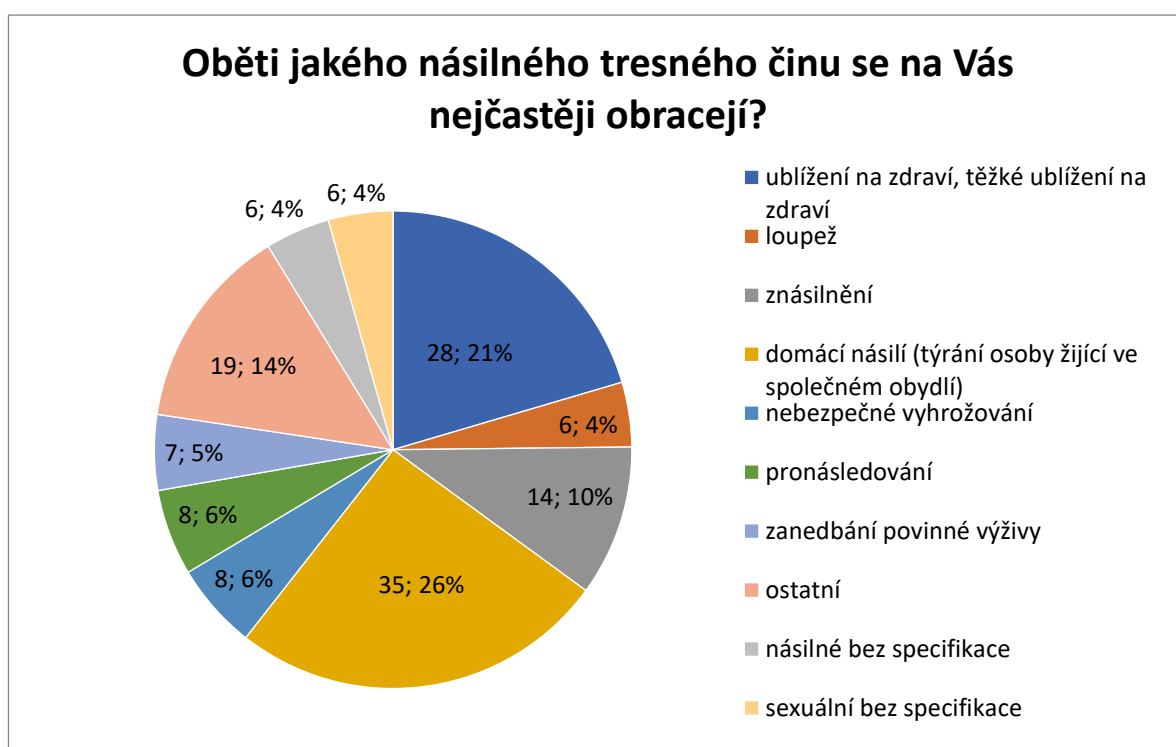
Registr je spravován Ministerstvem spravedlnosti ČR a je dostupný na stránkách www.justice.cz.

Z hlediska účinnosti systému pomoci je velmi důležité, jak jednotlivé instituce spolupracují. Například Probační a mediační služba bude fungovat účinně v případech domácího násilí, ale bez optimální spolupráce s intervenčními centry či Policií České republiky může docházet k prodlevě v poskytování potřebné ochrany. V praxi jsou často uváděny případy, kdy právě nedostatek informací sdílených mezi institucemi zpomalil zásah a negativně ovlivnil psychický stav oběti. Tato problematika byla potvrzena i v rámci výzkumného šetření provedeného v praktické části práce, kde řada respondentů uvedla, že za jednu z hlavních překážek neefektivity systému, považují právě nedostatečné sdílení informací mezi institucemi a slabou provázanost služeb. V odpovědích na otevřené otázky se opakovaně objevovaly zmínky o tom, že špatná komunikace mezi aktéry může vést k situacím, kdy se oběť ocitne bez adekvátní pomoci v kritickém okamžiku. Tato zjištění jednoznačně vypovídají o potřebě zlepšení koordinace mezi organizacemi. Jedině při vzájemné spolupráci všech institucí lze dosáhnout správně fungujícího systému.

7 Výsledky výzkumu a jejich interpretace

V této části jsou vyhodnocena data získaná prostřednictvím dotazníkového šetření. Výsledky jsou kvantitativně zpracovány a interpretovány s ohledem na formulované hypotézy.

1. Oběti jakého násilného trestného činu se na Vás nejčastěji obracejí?

Graf 1 Zastoupení jednotlivých trestných činů⁸⁹

Vyhodnocení otevřené otázky:

Cílem této otevřené otázky bylo zjistit, s jakými druhy násilných trestných činů se respondenti nejčastěji setkávají v rámci své odborné praxe, tedy kvůli jakým trestným činům nejčastěji oběti vyhledávají jejich pomoc.

Pro účely grafického zobrazení byla zpracována pouze data, která dosáhla frekvence minimálně šesti odpovědí. Méně často uváděné trestné činy byly z důvodu přehlednosti dat souhrnně zařazeny do kategorie „ostatní“.

⁸⁹ Vlastní zpracování

Zároveň je důležité podotknout, že někteří respondenti z důvodu otevřenosti otázky neuváděli jeden konkrétní trestný čin, ale zmiňovali ve svých odpovědích vícero trestných činů.

Z celkového počtu 77 respondentů: 35 osob (26 %) označilo za nejčastější skupinu oběti domácího násilí, kam byl zahrnut čin týrání osoby žijící ve společném bydlí, 28 osob (21 %) uvedlo, že se nejčastěji setkávají s oběťmi trestného činu ublížení na zdraví nebo těžkého ublížení na zdraví (ať už úmyslného či nedbalostního), 14 osob (11 %) se setkává s oběťmi znásilnění, 8 osob (6 %) uvedlo oběti nebezpečného vyhrožování, rovněž 8 osob (6 %) se nejčastěji setkává s oběťmi pronásledování, 6 osob (4 %) uvedlo oběti loupeže a 7 (5 %) zmínilo zanedbání povinné výživy, 6 osob (4 %) označilo obecně kategorii „násilné trestné činy“ bez bližší specifikace, 6 osob (4 %) použilo souhrnný pojem „sexuální trestné činy“ a blíže nespecifikovalo jaké.

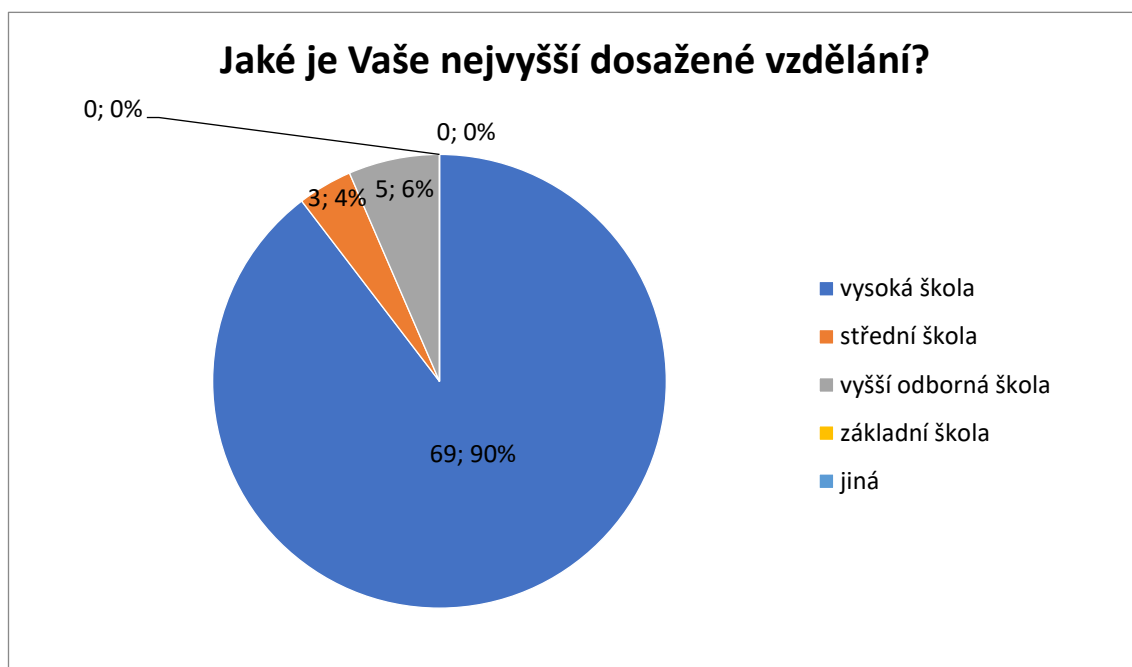
Do kategorie „ostatní“ byly zahrnuty trestné činy, které byly zmíněny méně než šestkrát, a to konkrétně:

- krádež (5 odpovědí),
- týrání svěřené osoby (4 odpovědi),
- výtržnictví (4 odpovědi),
- ublížení na zdraví v důsledku dopravních nehod (3 odpovědi),
- vydírání (2 odpovědi),
- kuplířství (1 odpověď). Tato kategorie zahrnovala 19 odpovědí (15 %).

Dvě osoby neuvedly žádný konkrétní trestný čin.

Získaná data ukazují, že odborníci nejčastěji přicházejí do kontaktu s oběťmi fyzického a psychického násilí, přičemž nejčastěji se jedná o případy domácího násilí a ublížení na zdraví. Poměrně často se vyskytují také závažné sexuální trestné činy a trestné činy páchané v rámci rodiny či blízkého vztahu. Je však třeba upozornit, že četnost jednotlivých typů trestných činů může být ovlivněna složením respondentů. Výzkumu se totiž zúčastnily i organizace specializující se převážně na problematiku domácího násilí, zatímco například ze strany Policie ČR bylo získáno relativně málo odpovědí.

2. Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

Graf 2 Nejvyšší dosažené vzdělání⁹⁰

Vyhodnocení otázky:

Účelem této otázky bylo zjistit, jaké je nejvyšší dosažené vzdělání respondentů, tedy odborníků pracujících s oběťmi násilné trestné činnosti. Respondenti vybírali z pěti předem definovaných možností: vysoká škola, vyšší odborná škola, střední škola, základní škola nebo možnost „jiná“.

Vysokou školu vystudovalo 68 (89 %) respondentů, 5 (7 %) respondentů uvedlo, že dokončilo vyšší odbornou školu a pouze 3 (4 %) respondenti uvedli, že jejich nejvyšším dosaženým vzděláním je střední škola. Zastoupení osob s nižším vzděláním je minimální a nikdo z respondentů nedosáhl pouze základního vzdělání.

Tato zjištění naznačují, že práce s oběťmi násilných trestných činů je převážně vykonávána odborníky s vysokoškolským vzděláním. Tento fakt je úzce spojen s nároky, které jsou na výkon této profese kladeny, ať už po stránce odborné, etické, nebo osobnostní. Například Asociace vzdělavatelů v sociální práci uvádí, že sociální pracovníci získávají svou profesní identitu pregraduálním nebo vyšším odborným vzděláním, a že tato identita je celoživotně upevňována kontinuálním vzděláváním

⁹⁰ Vlastní zpracování

a reflektovanou praxí.⁹¹ Obdobně zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách stanoví, že výkon odborných činností je možný pouze po splnění specifických vzdělávacích kritérií.

Nízké zastoupení respondentů s nižším než vysokoškolským vzděláním lze proto objasnit nejen charakterem práce, ale i kvalifikačními požadavky zaměstnavatelů, které předpokládají hlubší teoretické zázemí.

3. Jaké další vzdělání byste potřebovali či chtěli pro práci s oběťmi násilných trestných činů?

Vyhodnocení otevřené otázky:

Na tuto otevřenou otázku odpověděla většina respondentů konkrétním požadavkem na další vzdělávání, menší část uvedla, že aktuální vzdělání je postačující, a proto žádné další vzdělávání nepotřebuje. V odpovědích se opakovaly některé klíčové oblasti, které byly pro přehlednost sloučeny do tematických kategorií:

Nejčastěji zmiňované oblasti:

Nejčastější požadavek směřoval na výcvik nebo kurz krizové intervence, případně jeho rozšíření o určitou specializaci (např. dětská krizová intervence). Uvedena ve 22 odpovědích (cca 28,9 % respondentů). Druhou nejčastější kategorií byly výcviky se zaměřením. Konkrétně psychoterapeutický nebo terapeutický výcvik a dále sebezkušenostní výcvik. Potřeba absolvování těchto výcviků byla zmíněna přibližně v 9 odpovědích (11,8 %). Další častá zmínka patřila oboru psychologie, který byl zmíněn v cca 8 odpovědích (10,5 %). Nebylo opomenuto ani právní vzdělání/školení k právnímu rámci pro práci s oběťmi. Zmíněno v cca 6 odpovědích (7,9 %), např. lepší orientace v právním systému, školení o náhradě škody apod. Respondenti také žádali specializační kurzy zaměřené na práci s oběťmi TČ, dětmi, zvláště zranitelnými oběťmi, seniory, dále kurzy věnované komunikaci, mediaci, apod. – přibližně 8 odpovědí (10,5 %). Potřeba navazujícího vzdělávání obecně (průběžné vzdělávání, semináře, konference) – zmiňováno cca v 5 odpovědích (6,6 %).

Respondenti, kteří další vzdělávání nepovažují za nutné:

⁹¹ Asociace vzdělavatelů v sociální práci. Minimální standard vzdělávání v sociální práci ASVSP. *asvsp.org* online. Naposledy aktualizováno 6. 5. 2021 [cit. 2025-06-01] Dostupné také z [www:<https://www.asvsp.org/standardy/>](https://www.asvsp.org/standardy/).

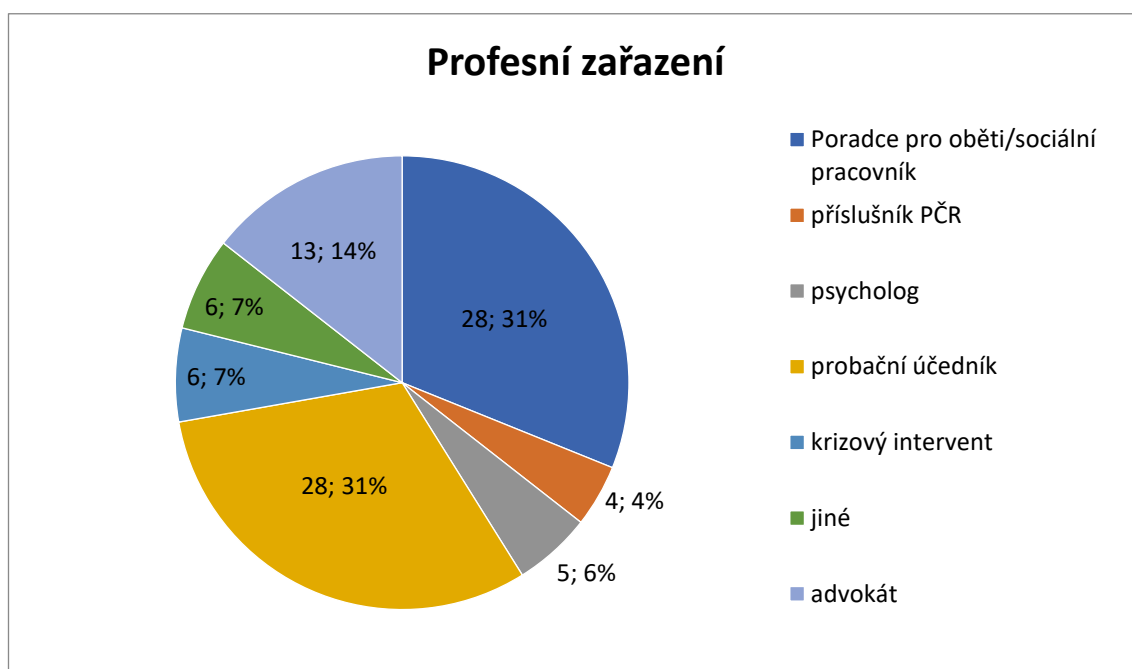
Žádné vzdělání nepotřebuji / postačuje stávající – celkem 7 odpovědí (9,2 %).

Méně časté či individuální požadavky:

Práce s traumatem, viktimologie, znalosti z PČR nebo OČTŘ, školení k motivaci klienta, praxe se ženami odmítajícími pomoc aj. – každá tato oblast byla zmíněna jednotlivě (po 1–2 odpovědích).

Výsledky ukazují, že největší zájem mají respondenti o vzdělávání v oblasti krizové intervence, která byla zmíněna téměř ve třetině všech odpovědí. Významná část odpovědí dále poukazuje na potřebu prohlubování znalostí a dovedností v psychologii a terapeutických přístupech. Zároveň se opakuje požadavek na právní školení, zejména v kontextu nároků obětí, trestního řízení.

4. Jaké je Vaše profesní zařazení?

Graf 3 Profesní zařazení respondentů⁹²

⁹² Vlastní zpracování

Vyhodnocení otázky:

Cílem této otázky bylo rozlišit pracovníky na základě jejich profese, a tím získat představu o profesním spektru odborníků, kteří přicházejí do kontaktu s oběťmi násilné trestné činnosti. 28 (33 %) dotazovaných uvedlo, že pracují jako probační úředníci. 23 (27 %) dotazovaných uvedlo, že se řadí do kategorie poradce pro oběti/ sociální pracovník. 13 (16 %) dotazovaných uvedlo, že pracují jako advokáti. Kategorii “ jiné“ zvolilo 6 (7 %) dotazovaných, mezi kterými byla zdravotní sestra, právník a soudce, další upřesnili profese, které již byly v nabízených možnostech. 5 (6 %) dotazovaných pracuje jako psycholog. 5 (6 %) dotazovaných vykonává profesi krizového intervenanta a 4 (5 %) dotazovaných se řadí mezi příslušníky Policie ČR.

Z výsledků je patrné, že největší podíl odborníků, kteří přicházejí do styku s oběťmi násilné trestné činnosti, tvoří pracovníci z oblasti justice a sociálních služeb, tedy probační úředníci, poradce pro oběti/soc. pracovníci a advokáti. Zastoupeny byly také profese z oblasti psychologie a krizové intervence, což značí mezioborovou pomoc obětem zmíněných činů. Nejméně zastoupenou kategorií zde tvořili příslušníci Policie České republiky. Závěry je nutné interpretovat s vědomím omezení výzkumného vzorku. Vzhledem k nízké účasti příslušníků Policie ČR nelze vyloučit, že větší zastoupení této profesní skupiny by mohlo vést k odlišným výsledkům, neboť také oni přicházejí s oběťmi do každodenního kontaktu.

5. Jaké formy pomoci nabízíte a kterou shledáváte jako nejúčinnější?

Vyhodnocení otázky:

Tato otevřená otázka měla za cíl zjistit, jakou formu pomoci jednotliví respondenti nabízejí a která je dle jejich názoru nejúčinnější. Na tuto otázku respondenti uváděli následující formy pomoci: poskytování právních informací, sociálně-právní poradenství, základní poradenství – odkázání na specializované organizace, zastupování poškozeného v trestním řízení, zastoupení v adhezním řízení (náhrada škody), vymáhání odškodnění, zprostředkování úhrady náhrady, doprovod na jednání s OČTŘ, sepis návrhu na předběžné opatření, pomoc při sestavování prohlášení oběti, doprovod k soudu, zprostředkování mediace mezi oběťmi a pachateli, koordinace pomoci s PČR a OSPOD. Z jiného spektra to byly činnosti, jako jsou psychosociální pomoc, vyslechnutí/ naslouchání bez předsudků a možnost ventilovat emoce, podpůrný rozhovor v bezpečném prostoru, psychologická podpora, síťování, první psychická

pomoc, terapeutická pomoc, krizová intervence, case management, poskytnutí krizového pobytu.

Řada respondentů uváděla, že formy pomoci obětem trestných činů představují komplexní soubor různorodých činností, které jako celek fungují neúčinněji. Zdůrazňovali zároveň, že záleží vždy na individuálních potřebách oběti a aktuálním kontextu situace, ve které se oběť nachází.

6. V jakých oblastech vnímáte nedostatky ohledně své odbornosti?“

Vyhodnocení otázky:

17 (22 %) respondentů nevnímá žádné nedostatky, neboť se cítí dostatečně odborně způsobilí, z důvodu dlouholeté práce v oboru, rozvíjení odbornosti pravidelnými školeními. 12 (16 %) uvedlo, že by se chtěli zlepšit v psychologii, psychologické podpoře. 11 (14 %) respondentů vnímá nedostatky v oblasti krizové intervence, která by jim dle jejich slov umožnila lepší reakce na krizové hovory a je pro práci s oběti základem. 10 (13 %) respondentů by se chtělo rozvíjet v oblasti právního poradenství (sepisování právních podání, právní kvalifikace, právní povědomí, prolínání trestního práva s rodinným, občanským, neznalost zákonů, vyvažování hranic poskytovaného poradenství u klientů bez právního zastupování). Dalším chybí soustavné či navazující vzdělávání, neosvěžené informace, také školení ohledně nových postupů a trendů. Jeden respondent uvedl, že dle něho chybí návaznost dostupných služeb, jelikož poptávka výrazně převyšuje kapacity nabídek. Dalšími zmíněnými nedostatky byly malé zkušenosti, nedostatek kompetencí, málo praxe. Podle respondenta je práce s oběti/poškozenými ve srovnání s pachateli trestných činů minimální. Psychoterapeutický výcvik, práce s psychiatrickými klienty. Jeden respondent zde zmínil nedostatečnou přípravu pro práci s oběti ze strany zaměstnavatele. Řada respondentů uvedla, že určité zlepšení by bylo potřeba ve všech souvisejících oblastech, aby mohla poskytovat široké spektrum činností. Jeden respondent vyjádřil svůj názor následovně „je nutné se stále proškolovat a sdílet zkušenosti s kolegy v rámci PMS, ale i ostatními kolegy mimo ni, my jsme ti, co máme pomáhat a chránit společnost, zejména poškozené a oběti, a pokud dojde k jejich omezení, máme jim poskytnout takovou péči, aby dopad na ně a blízké byl zmírněn a bylo dosaženo zadostiučinění těchto osob a aby věděli, že je někdo s nimi ne proti nim.“

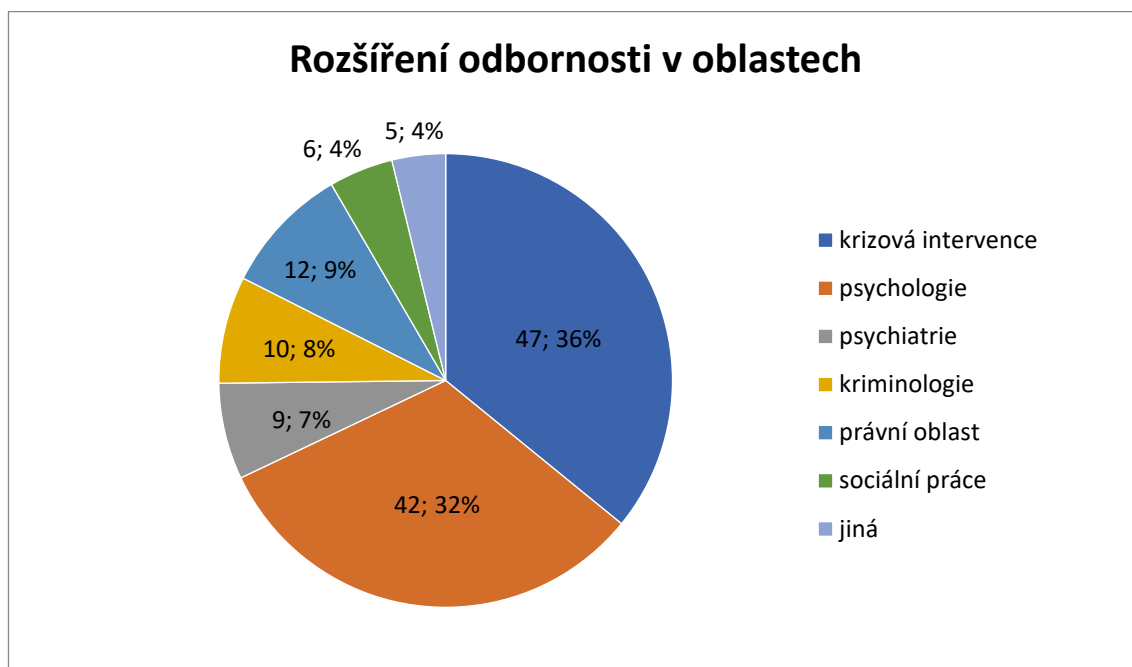
Ze získaných údajů vyplývá, že většina respondentů nevnímá výrazné nedostatky ve své odbornosti a nepociťuje potřebu dalšího profesního rozvoje. Přesto by část z nich uvítala rozšíření znalostí zejména v oblasti psychologie a krizové intervence, kde sami identifikují určité rezervy, které jim brání v poskytování kvalitní péče klientům. Dílčí mezery respondenti uváděli také v oblasti práva, přičemž tento nedostatek byl častěji zmiňován odborníky bez právního vzdělání, například psychology nebo pracovníky bez předchozí zkušenosti s justičním systémem.

7. Jaké odborné kurzy byste uvítali pro zlepšení Vaší odbornosti?

Vyhodnocení otázky:

V této otevřené otázce uváděli respondenti nejčastěji, že by uvítali kurzy krizové intervence, což souvisí s předchozí otázkou ohledně nedostatků. Řada z nich uvedla více možností pro zlepšování vlastní odbornosti. Dále by respondenti rádi absolvovali kurzy psychologické pomoci, práci s traumatem, kurzy psychopatologie, kurzy psychoterapie, kurzy poradenství pro pozůstalé, práci se závislostmi, psychohygienu. Ocenili by celkově kurzy poradenství pro práci s oběťmi, kurzy zaměřené na komunikaci/komunikační techniky. Z právní oblasti by to byly semináře k právní úpravě, orientaci v trestním zákoníku a jeho novelách. Jeden respondent by uvítal více mezioborových setkání s PČR, OSPOD za účelem sjednocení postupů na různých úrovních. Pár respondentů uvedlo, že by neuvítalo žádné odborné kurzy.

8. Pokud plánujete rozšíření své odbornosti v jiných oblastech, vyberte v jakých.

Graf 4 Rozšíření odbornosti v oblastech⁹³

Vyhodnocení otázky:

V rámci této otevřené otázky měli respondenti možnost vybrat více odpovědí z celkem sedmi nabízených variant. Nejčastěji byla zvolena možnost „krizová intervence“, kterou jako oblast pro další odborné vzdělávání označilo 47 (36 %) respondentů. Druhou nejčastěji uváděnou oblastí byla psychologie, o jejíž hlubší porozumění projevilo zájem 42 (32 %) respondentů. Další zvolenou variantou byla právní oblast, kterou zvolilo 12 (9 %) respondentů. V těsném závěsu byla kriminologie, kterou by ocenilo 10 (8 %) respondentů. 9 (7 %) respondentů by chtělo rozšířit svou odbornost v oblasti psychiatrie. Dále šlo o oblast sociální práce 6 (4 %) a „jiné“, kde respondenti uvedli psychoterapeutický výcvik, psychoterapii, aktuální judikaturu, terapeutickou podporu a také, že rozšiřování odbornosti by mělo záviset od specifikace oběti.

Rozšiřování odbornosti pracovníků, kteří poskytují pomoc obětem trestných činů, je klíčové z několika důvodů. Oběti trestných činů často procházejí náročnou životní fází, která se může dotýkat různých oblastí, jako jsou psychologické, právní a sociální oblasti. Pomáhající odborníci se tak setkávají s širokou škálou potřeb, na které

⁹³ Vlastní zpracování

musí být schopni adekvátně reagovat. Právě v tomto kontextu se ukazuje, že stávající odborná příprava nemusí být vždy dostatečná, a pracovníci proto vnímají potřebu odborného vzdělávání jako nezbytnou pro zajištění kvalitní, efektivní a citlivé pomoci.

Z výsledků výzkumu vyplývá, že největší poptávka je po odbornosti v oblasti krizové intervence a psychologie. To odráží potřebu porozumět hlubším psychickým procesům obětí a umět na ně vhodně reagovat, zejména v akutních fázích traumatu. Stejně tak je však důležité rozvíjet i znalosti z oblasti práva, kriminologie či psychiatrie, které pomáhajícím pracovníkům umožní lépe se orientovat v systému a chápat širší souvislosti případů, s nimiž se setkávají. Ojedinelé odpovědi také upozorňují na nutnost individualizace přístupu, tedy přizpůsobení odbornosti podle typu oběti a specifik dané situace.

Další vzdělávání tedy není pouze formální požadavek, ale praktická nutnost, která přispívá ke zvýšení kompetencí pracovníků, prevenci jejich vyhoření a zároveň ke zkvalitnění péče o oběti, které potřebují profesionální a zároveň lidský přístup.

9. Jaká specifická témata by podle Vás měla být více zahrnuta do profesní přípravy pomáhajících osob?

Vyhodnocení otázky:

Také tato otevřená otázka poskytla respondentům prostor k vyjádření jejich potřeb v oblasti specifických témat, která by podle jejich názoru přispěla ke zvýšení profesní připravenosti. Podobně jako v předchozích odpovědích byla i zde nejčastěji zmiňována oblast krizové intervence. Mezi další často uváděná témata patřila psychologie obětí, právní rámec a práva obětí, základní povědomí o problematice znásilnění (včetně typických reakcí obětí a vyvrácení přetrvávajících mýtů a stereotypů), stalking či trauma-informed interviewing – pochopení dopadů trestné činnosti na oběti a práce s následky traumatu.

Respondenti dále projevili zájem o témata související s pachateli trestné činnosti, jejich psychologickými rysy, manipulativními strategiemi a způsoby účinné obrany proti nim. Zmíněny byly také oblasti restorativní justice, komunikačních dovedností, práce s transgender osobami (jež bývají podle respondentů častými oběťmi násilí

a šikany), podpory pozůstalých, motivačních rozhovorů, informovanost o sekundární viktimizaci, oznamovací povinnost.

Významná část respondentů rovněž zdůraznila potřebu témat zaměřených na vlastní psychohygienu, schopnost vyjednávání, asertivní komunikaci a další komunikační dovednosti. Někteří se shodli na tom, že ideální by bylo vytvoření komplexního vzdělávacího programu, který by integroval všechny výše uvedené oblasti, jelikož každá z nich je v určité míře pro výkon pomáhající profese relevantní a přínosná.

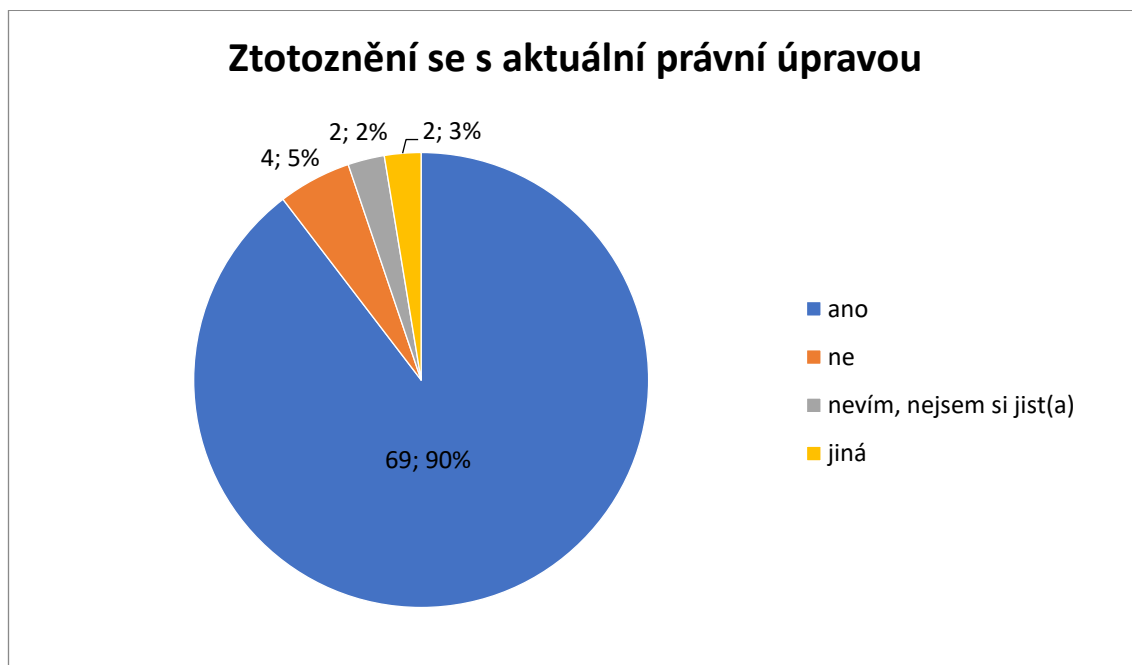
Rozmanitost témat, která respondenti v rámci této otázky uvedli, jednoznačně ukazuje na komplexnost práce s oběťmi trestných činů a potřebu systematického rozvoje odborných kompetencí. Četnost zmínek o krizové intervenci a psychologii obětí reflektuje skutečnost, že pracovníci často přicházejí do kontaktu s osobami v akutní psychické krizi, u nichž je nutné okamžitě reagovat. Znalosti v oblasti práv obětí, problematiky znásilnění či trauma-informed přístupů pomáhají pracovníkům nejen porozumět vnitřnímu prožívání obětí, ale také předcházet druhotné viktimizaci.

Zájem o témata týkající se pachatelů trestné činnosti, jejich manipulativních technik či psychologických profilů podtrhuje význam prevence a ochrany obětí v přímé práci s klienty. Dále je patrná potřeba orientace v oblastech jako je restorativní justice, komunikace s transgender osobami či podpora pozůstalých, což poukazuje na snahu odborníků posilovat přístup napříč různými skupinami klientů.

Neméně důležitá je oblast sebepečce odborníků. Témata jako psychohygienu, asertivita nebo zvládání stresu jsou stěžejní nejen pro udržení psychické rovnováhy pomáhajících profesionálů, ale i pro zachování kvality a kontinuity poskytované péče. Takové osoby jsou lépe vybaveny k tomu, aby zvládaly náročné situace, minimalizovaly riziko syndromu vyhoření a zachovaly si profesionální přístup i ve stresujících situacích.

Z těchto zjištění vyplývá, že zahrnutí zmíněných témat do profesní přípravy je velmi žádané, jelikož pracovníci se denně setkávají s různorodými potřebami obětí a čelí mnoha výzvám, které výkon této profese přináší.

10. Dle zákona o obětech trestných činů mají oběti právo na poskytnutí bezplatné odborné pomoci, zejména ty spadající do kategorie „zvlášť zranitelných obětí“. Ztotožňujete se s touto právní úpravou?

Graf 5 Ztotoznění se s aktuální právní úpravou⁹⁴

Vyhodnocení otázky:

V této otázce měli respondenti na výběr ze čtyř variant. Odpověď „ano“ zaškrtnulo 69 (90 %) respondentů, čímž vyjádřili názor, že souhlasí s aktuální právní úpravou ohledně bezplatného poskytování odborné pomoci, zejména zvláště zranitelným obětem. Nesouhlas s touto právní úpravou vyjádřili 4 (5 %) respondenti. 2 (3 %) respondenti zastávají neutrální postoj a zvolili variantu, že neví, zda s touto úpravou souhlasí. Zbylí 2 (3 %) respondenti vyjádřili svůj názor takto: „Zvlášť zranitelným obětem zákon tuto bezplatnou pomoc garantuje, ale nezamezuje její získání ani jiným obětem. Jsou možnosti, jak OTČ může získat bezplatnou pomoc i bez statusu ZZOTČ, záleží zde na oblasti pomoci.“ „Souhlasím s tím, že okruh osob s právem na bezplatnou pomoc má být určitým způsobem omezený, ale se současným vymezením této skupiny se neztotožňuji.“

⁹⁴ Vlastní zpracování

Z těchto výsledků je patrné, že převážná většina se ztotožňuje s aktuální právní úpravou ohledně poskytování odborné pomoci, tedy nárokem na bezplatnou pomoc.

11. Co by se podle Vás mělo změnit, aby byl systém práce s oběťmi efektivnější?

Vyhodnocení otázky:

Tato otevřená otázka se týkala návrhů na změnu systému. Návrhy zde byly rozděleny do několika tematických oblastí. Nejčastěji zmiňovaná byla potřeba zlepšení meziresortní a multidisciplinární spolupráce. Respondenti upozorňovali na nutnost lepšího propojení institucí – zejména orgánů činných v trestním řízení, Probační a mediační služby (PMS), neziskových organizací, OSPOD a soudů. Zazníval požadavek na vytvoření společné platformy a větší koordinaci mezi jednotlivými aktéry s cílem zefektivnit pomoc obětem a zároveň eliminovat riziko sekundární viktimizace obětí. Respondenti rovněž poukázali na potřebu, aby jednotlivé složky pracovaly s informacemi získanými od obětí a efektivně si je předávaly, namísto přenášení této odpovědnosti na samotnou oběť.

Významným tématem byla také potřeba kvalitního a cíleného vzdělávání. Respondenti volali po povinném školení policistů, soudců a dalších pracovníků v oblasti psychologie obětí, domácího a sexuálního násilí, ale také po metodické podpoře poradců pro oběti. Zaznívaly návrhy na větší specializaci pracovníků, např. zřízení pozic specialistů na oběti v rámci PČR nebo PMS. Často byla zmiňována potřeba empatičtějšího přístupu pracovníků prvního kontaktu, tak, aby se spolehlivě zamezilo negativním dopadům na oběti.

Napříč odpověďmi se taktéž objevovaly finanční otázky. Respondenti zmiňovali nízké finanční ohodnocení pracovníků a nutnost stabilního financování služeb, včetně financování neziskových organizací a krizových center. Kritizována byla i prodleva vyplácení finanční pomoci obětem ze strany státu.

Další tematický okruh se týkal samotného postavení a práv obětí v systému. Někteří respondenti poukazovali na nutnost větší informovanosti obětí o jejich právech a dostupných službách, a to již při prvním kontaktu s policií. Často byl zmiňován návrh na omezení opakovaných výsledků obětí a jejich nahrazení jedním výsledkem na

kameru. Objevily se i návrhy na automatické ustanovování zmocněnců pro zvlášť zranitelné oběti nebo na zjednodušení trestního řízení z pohledu obětí.

Neméně důležité byly také návrhy na rozšíření dostupných služeb – např. zřízení větší sítě krizových bytů a lůžek, dostupnost bezplatné psychologické a právní pomoci, zavedení bezplatného právního zastoupení, zajištění rychlé psychoterapeutické intervence či vytvoření kvalitní podpůrné strategie pro oběti. Někteří respondenti zdůraznili také důležitost práce s rodinou oběti a potřebu zaměření se rovněž na pachatele, aby bylo možné předejít recidivě.

Z odpovědí je patrné, že mezi respondenty panuje povědomí o systémových slabinách podpory obětí trestných činů, a jejich návrhy odrážejí praktické zkušenosti z terénu i osobní přesvědčení o nutnosti lidského a profesionálního přístupu.

12. Seřad'te vyjmenované kompetence podle důležitosti pro práci s oběťmi násilných TČ.

Vyhodnocení otázky:

Tento typ otázky je využíván k řazení odpovědí podle důležitosti pro daného respondenta. Ten jednotlivé odpovědi seřadí samotným přesouváním polí. Předem bylo stanoveno 5 skupin kompetencí, které měli respondenti za úkol seřadit:

- spolehlivost
- důvěryhodnost
- komunikační dovednosti
- vědomosti a vzdělání
- porozumění a empatie

Data byla analyzována na základě průměrného pořadí jednotlivých položek, čímž bylo možné určit, jaké kompetence odborníci ve vztahu k obětem považují za nejdůležitější. Jako nejvíce důležitou skupinu respondenti označili „porozumění a empatii“. Tato volba naznačuje, že schopnosti vcítit se do situace oběti a umění naslouchat, jsou vnímány jako stěžejní při práci s touto cílovou skupinou. Druhou

nejdůležitější skupinou byly „vědomosti a vzdělání“, což poukazuje na význam stálého prohlubování vědomostí a „celoživotního“ vzdělávání. Třetí nejdůležitější kompetencí byly komunikační dovednosti, což naznačuje jejich nezbytnost při práci s klienty, ale zároveň tuto dovednost respondenti nevnímají jako klíčovou oproti předchozím. Předposlední místo obsadila důvěryhodnost a jako nejméně důležitou kompetenci respondenti vnímají spolehlivost, kterou lze na základě zjištěných dat vnímat jako nejméně podstatnou v poměru k ostatním nabízeným variantám.

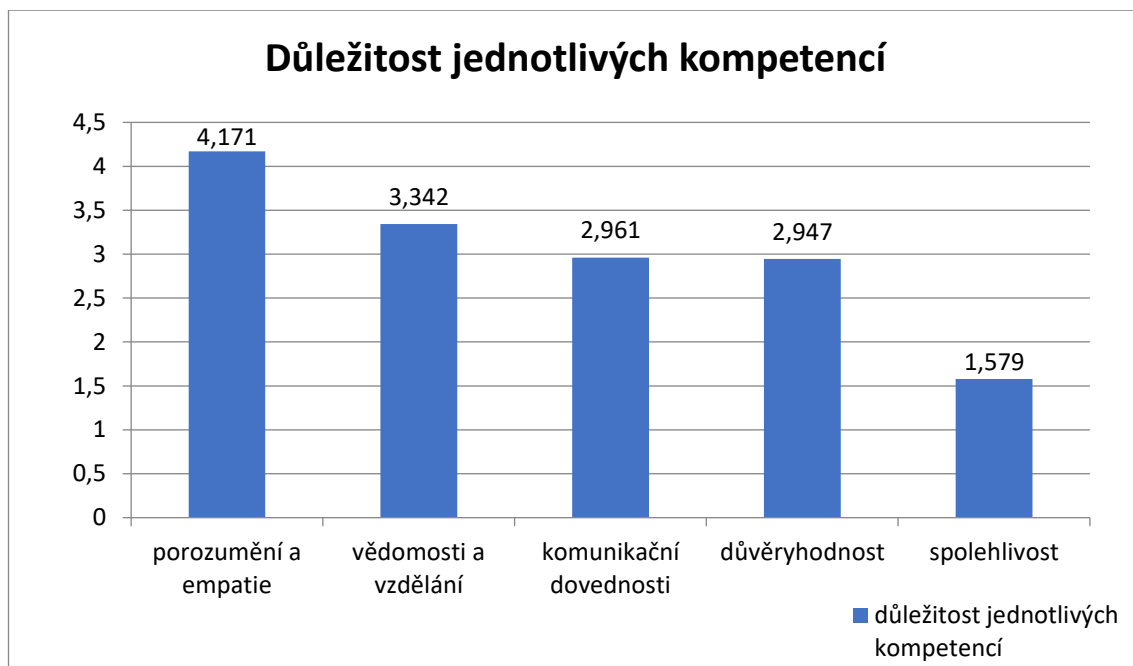
Výsledky ukazují, že respondenti kladou při práci s oběťmi trestných činů největší důraz na schopnosti, které se týkají porozumění a empatie. Tato skutečnost poukazuje na dostatečné povědomí o citlivosti cílové skupiny a o potřebě vytvářet bezpečné, podpůrné prostředí. Schopnost naslouchat a vcítit se do prožívání oběti je často prvním krokem k navázání důvěryhodného vztahu, bez kterého by jakákoli další intervence mohla selhat nebo mít jen omezený účinek.

Na druhém místě se umístily vědomosti a vzdělání, což potvrzuje, že odborníci si uvědomují nezbytnost pravidelného vzdělávání a schopnosti orientovat se v právním, psychologickém a sociálním kontextu. Práce s oběťmi trestných činů je vysoce specializovaná a vyžaduje znalosti aktuální legislativy, krizových intervencí, postupů při komunikaci s traumatizovanou osobou i dovednosti při zvládání složitých situací.

Komunikační dovednosti, přestože obsadily až třetí místo, zůstávají pro výkon pomáhající profese důležité. Nižší hodnocení ve srovnání s empatií a odborností lze interpretovat jako skutečnost, že efektivní komunikace je do určité míry již předpokladem nebo součástí předchozích dvou kategorií.

Důvěryhodnost a zejména spolehlivost byly hodnoceny jako méně důležité. Tato zjištění však nelze chápat jako zpochybnění významu těchto vlastností, ale spíše jako potvrzení toho, že jsou vnímány jako samozřejmá součást profesní normy. Zřejmě proto nebyly respondenty upřednostněny před dovednostmi, které přímo ovlivňují kvalitu kontaktu s obětí.

Celkově lze konstatovat, že získané výsledky odrážejí důležitost kombinace odbornosti a lidského přístupu jako základního předpokladu pro efektivní výkon profese.

Graf 6 Důležitost jednotlivých kompetencí⁹⁵

13. Jsou nějaké negativní vlivy, které vnímáte při výkonu svého povolání?

Vyhodnocení otázky:

Na tuto otevřenou otázku odpověděla většina respondentů, pouze někteří uvedli, že žádné negativní vlivy neshledávají. Odpovědi ukazují na široké spektrum negativních vlivů spojených s výkonem jednotlivých profesí. Mezi nejčastěji zmiňované problémy patří: Syndrom vyhoření a psychická zátěž. Téma syndromu vyhoření se opakovalo ve více než desítce odpovědí (20), často ve spojení s dalšími faktory, jako je chronická únava, ztráta motivace, emoční náročnost, stres a neustálé přetížení. Někteří respondenti upozorňovali, že sami syndrom vyhoření pocítují, jiní jej pozorují u kolegů. Psychická náročnost práce a obtížné oddělení pracovního a osobního života byly dalšími často uváděnými problémy.

„Zcela jistě hrozí syndrom vyhoření, což u mnoha kolegů pozoruji, že se již stalo...“

„Psychická náročnost, nelze po pracovní době vypnout a nemyslet na práci...“

Dalšími negativními jevy byly narušování osobního života a málo volného času. Mnozí respondenti uváděli negativní dopad práce na jejich osobní život, včetně nutnosti

⁹⁵ Vlastní zpracování

řešit pracovní situace mimo pracovní dobu, nedostatku volného času nebo potíží s nezatažováním mysli nepříjemnými zážitky klientů.

„Zásah do osobního života (nutnost akutně řešit něco i mimo pracovní dobu)...“

Jednou z významných oblastí kritiky ze strany respondentů bylo nedostatečné finanční ohodnocení. Řada z nich označila výši mezd za neadekvátní vzhledem k náročnosti a míře odpovědnosti, kterou jejich práce vyžaduje. Zároveň poukazovali na nízkou společenskou prestiž a nedostatečné ocenění tohoto oboru ve veřejném prostoru.

„Minimum ocenění naší práce ve společnosti...“

Někteří účastníci výzkumu upozorňují na přetížení administrativou, která omezuje prostor pro přímou práci s klienty. Zmiňovány byly i nevyhovující informační systémy (např. NAIS), které práci zpomalují a komplikují.

„Mnoho administrativy na úkor samotné práce...“

Respondenti poukazují i na problémy v samotném nastavení systému – například nejasně vymezené role pracovníků, nedostatečnou podporu ze strany vedení, chybějící odborné vzdělávání nebo absenci dostatečné supervize.

Objevily se také individuální zmínky o přenášení negativních emocí do osobního života, úzkosti, frustraci z vývoje případů, nedostatečných trestech pro pachatele nebo strachu z agrese. Někteří respondenti přiznávají, že jim chybí zpětná vazba na poskytnutou pomoc, nebo že pocítují emoční otisk traumat klientů.

„Mnohdy se k nám nedostane zpětná vazba, co pro klienta naše pomoc znamenala...“

Z odpovědí jasně vyplývá, že práce s oběťmi trestných činů je výrazně psychicky náročná a že hlavními negativními vlivy jsou syndrom vyhoření, narušení work-life balance, nedostatečné finanční ocenění, administrativní přetížení a nedostatky v systému podpory pracovníků. Tyto faktory mohou dlouhodobě ohrožovat nejen kvalitu poskytované pomoci, ale i samotné pracovníky. Zvýšení veřejného povědomí o náročnosti a významu práce s oběťmi trestných činů může přispět ke zlepšení společenské prestiže tohoto povolání.

7.1 Návrhy ke zlepšení systému práce s oběťmi

Na základě výsledků provedeného výzkumu lze identifikovat několik klíčových oblastí, ve kterých by bylo možné systém práce s oběťmi násilných trestných činů dále rozvíjet a posilovat jeho efektivitu. Následující doporučení jsou opřena o konkrétní poznatky respondentů z praxe a reflektují jejich zkušenosti i potřeby.

1. Posílení mezioborové spolupráce

Z výzkumu vyplynula potřeba užší spolupráce mezi institucemi, které s oběťmi přicházejí do kontaktu, tedy mezi Policií ČR, Probační a mediační službou, sociálními pracovníky, zdravotníky a neziskovými organizacemi. Vhodným opatřením by mohlo být vytvoření mezioborových pracovních skupin nebo zavedení pozice koordinátora pomoci obětem (case managera), který by zajišťoval provázanost systému a působil jako průvodce oběti trestného činu. Dále vytvoření sdíleného elektronického systému pro plynulý přenos informací mezi institucemi.

2. Zvýšení dostupnosti odborného vzdělávání

Respondenti v šetření opakovaně poukazovali na potřebu dalšího vzdělávání zejména v oblasti psychologie, krizové intervence a právního povědomí. Doporučuje se rozšířit nabídku akreditovaných kurzů a školení zaměřených na specifika práce s oběťmi, a to nejen pro sociální pracovníky, ale i pro policisty a další profese, které přicházejí s oběťmi do styku. Dále pravidelně proškolovat pracovníky prvního kontaktu ohledně opomíjených témat, jako jsou „sekundární viktimizace nebo „práce s traumatem“.

3. Zavedení pravidelné supervize a podpůrných mechanismů

K prevenci syndromu vyhoření by mohla významně přispět pravidelná supervize, která pracovníkům poskytuje prostor pro sebereflexi, zpracování emočně náročných situací a případnou úpravu vlastního přístupu k práci s klienty. Vhodným opatřením by bylo zavedení mentoringu pro méně zkušené pracovníky či osoby s kratší praxí, s cílem podpořit jejich profesní růst a adaptaci v systému.

4. Zlepšení pracovních podmínek a finančního ohodnocení

Nedostatečné finanční ohodnocení bylo respondenty označeno za jeden z nejvýznamnějších problémů. Zvýšení mezd pracovníků v oblasti pomoci obětem a lepší společenské ocenění této profese by mohlo přispět k motivaci personálu, snížení fluktuace a většímu zájmu o práci v této oblasti. Potřebné je dále zajištění stabilního financování pro organizace, které poskytují pomoc obětem.

5. Snížení administrativní zátěže

Mnozí respondenti uváděli, že jsou zatíženi nadměrnou administrativou, která jim brání v efektivní práci s klienty. Zavedení digitalizovaných systémů a administrativní podpory by mohlo uvolnit kapacitu pro přímou pomoc obětem a zároveň zvýšit spokojenost pracovníků.

6. Rozšíření nabídky služeb a dostupnosti pomoci

Z výzkumu vyplynula potřeba zvýšit dostupnost bezplatné psychologické a právní pomoci, zejména pro oběti, které se staly terčem závažných trestných činů. Dále byla zmiňována absence krizových bytů a lůžek, terapeutické podpory či spolupráce s rodinnými příslušníky obětí, jejichž role je v procesu zotavení často opomíjena.

7.2 Vyhodnocení výzkumných hypotéz

H1: Systém pomoci obětem násilných trestných činů je z pohledu pracovníků v praxi vnímán jako nedostatečně efektivní zejména kvůli špatné meziinstitucionální spolupráci.

K ověření této hypotézy sloužila výzkumná otázka „**Jaké konkrétní nedostatky vnímají pracovníci jako největší překážku efektivního systému pomoci obětem násilných trestných činů?**“ a otevřená otázka č. 11: „Co by se podle Vás mělo změnit, aby byl systém práce s oběti efektivnější?“

Z výsledků šetření vyplývá, že pracovníci z praxe vnímají systém pomoci obětem násilných trestných činů jako nedostatečně efektivní, a to zejména kvůli neadekvátní meziinstitucionální spolupráci. Tato skutečnost se promítla ve více než 12

odpovědí na otevřenou otázku č. 11, kde respondenti uváděli konkrétní nedostatky ve vzájemné komunikaci mezi institucemi, obtížným sdílením informací, špatným propojením policie, státního zastupitelství a dalších organizací.

Tento výsledek odpovídá poznatkům odborné literatury, která dlouhodobě poukazuje na roztržičnost systému pomoci obětem a na potřebu větší koordinace mezi subjekty, jako jsou Policie ČR, orgány činné v trestním řízení, sociální služby, či neziskové organizace. Jak uvádí například (Roubalová, 2019), problematika práce s oběťmi je mezioborovou záležitostí a vyžaduje spolupráci všech zapojených složek. Chybí zde absence jednotného postupu, který by zajišťoval návaznost služeb. Čímž by se předcházelo také zmiňované sekundární viktimizaci, jelikož by oběti nebyly nuceny opakovaně líčit své traumatizující zážitky a obracet se na několik subjektů s prosbou pomoci.

Na základě těchto dat lze konstatovat, že hypotéza **H1 byla potvrzena.**

H2: Většina pracovníků pomáhajících obětem trestných činů považuje za nedostatek své odbornosti zejména chybějící vzdělání v oblasti psychologie a krizové intervence.

K ověření této hypotézy sloužila výzkumná otázka **“V jakých oblastech své odbornosti vnímají pomáhající pracovníci největší nedostatky nebo rezervy?”** a otevřená otázka č. 6 „V jakých oblastech vnímáte nedostatky ohledně své odbornosti?“

Z odpovědí respondentů vyplynulo, že nejvíce pociťují potřebu dalšího vzdělávání v oblasti krizové intervence. Tato skutečnost je zcela pochopitelná vzhledem k tomu, že práce s oběťmi násilných trestných činů je emočně i psychicky velmi náročná, a vyžaduje odborné způsobilosti v oblasti krizové komunikace a podpory klienta v akutních stresových situacích. Na druhém místě byla opakovaně zmiňována potřeba prohloubení znalostí v oblasti psychologie. Jednalo se především o porozumění traumatu, posttraumatické stresové poruše, emočním reakcím obětí či zvládání sekundární viktimizace. Tyto znalosti jsou klíčové pro poskytnutí adekvátního a citlivého přístupu klientům, kteří často procházejí silným psychickým stresem, strachem nebo ztrátou důvěry v okolí. **H2 byla potvrzena.**

H3: Nejčastějším negativním vlivem, který respondenti pociťují je syndrom vyhoření.

K ověření této hypotézy sloužila výzkumná otázka **“Jaké negativní vlivy ovlivňují výkon profese při práci s oběťmi trestných činů?”**

Syndrom vyhoření byl mezi respondenty nejčastěji uváděným negativním dopadem spojeným s výkonem jejich profese. Pomáhající pracovníci, kteří se denně setkávají s oběťmi násilných trestných činů, často čelí vysoké emoční zátěži a dlouhodobému psychickému tlaku. Respondenti zdůraznili potřebu systematických opatření, která by přispěla k prevenci tohoto syndromu – například pravidelná supervize, psychohygiena, sdílení zkušeností v týmu, podpora ze stran blízkých osob nebo kolegů, s čímž souvisí lepší organizační zázemí.

H3 byla potvrzena.

H4: Oběti fyzického násilí vyhledávají odbornou pomoc častěji než oběti sexuálního násilí.

Pro ověření této hypotézy sloužila výzkumná otázka **“Jaký je poměr případů fyzického a sexuálního násilí, se kterými se pomáhající pracovníci setkávají?”** a zároveň byla vytvořena následující tabulka s rozdělením násilí do skupin, tak aby šlo přesněji určit, který druh násilí převažuje. K ověření taktéž sloužila otázka č. 1 „Oběti jakého násilného trestného činu se na Vás nejčastěji obracejí?“.

Tabulka 2 Rozdělení trestných činů podle forem násilí⁹⁶

Forma násilí	Rozdělení trestných činů	Počet
Fyzické násilí	Ublížení na zdraví, těžké ublížení na zdraví, loupež, výtržnictví, dopravní nehody s újmou, zahrnuty násilné činy bez specifikace	47
Sexuální násilí	Znásilnění, kuplířství, sexuální bez specifikace	21
Domácí násilí	Týrání osoby žijící ve společném obydlí, týrání svěřené osoby	39
Psychické násilí	Vyhrožování, vydírání, pronásledování	18
Ekonomické násilí	Zanedbání povinné výživy	7
Jiný typ	Krádež	5

Následující tabulka znázorňuje vybrané trestné činy a jejich rozdělení do kategorií podle typu násilí, kterého se týkají. Je však nutné zdůraznit, že domácí násilí nelze jednoznačně zařadit pouze do jedné z forem násilí, neboť v sobě zpravidla kombinuje více forem – zejména fyzické, psychické, sexuální a ekonomické násilí. Z tohoto důvodu je domácí násilí v tabulce uvedeno jako samostatná kategorie. Stejně tak tomu může být i u jiných trestných činů zmíněných v tabulce. Z tabulky je zřejmé, že oběti fyzického násilí častěji vyhledávají odbornou pomoc. Oběti sexuálního násilí se na odborníky obracejí v menší míře, což může být z důvodu přetrvávající obavy ze stigmatizace ze strany veřejnosti. Stále lze narazit na společenský stereotyp, podle kterého jsou výpovědi obětí zpochybňovány, bagatelizovány či označovány za nepravdivé nebo zveličené. Tento postoj může vést k sekundární viktimizaci a bránit obětem ve vyhledání potřebné pomoci. **H4 byla potvrzena.**

⁹⁶ Vlastní zpracování

Závěr

Bakalářská práce byla zaměřena na problematiku práce s oběťmi násilných trestných činů v podmínkách našeho státu. Hlavním cílem bylo zkoumat a analyzovat systém poskytování pomoci obětem těchto trestných činů v rámci České republiky. Mezi vedlejší cíle práce patří představení organizací, které se zabývají poskytováním pomoci obětem trestné činnosti, a analýza přístupů sociálních pracovníků, kteří s těmito oběťmi spolupracují. Součástí výzkumu bylo rovněž posouzení úrovně odbornosti pracovníků přicházejících do kontaktu s oběťmi násilných trestných činů a identifikace oblastí, ve kterých je žádoucí další profesní rozvoj.

Výzkum, kterého se zúčastnilo 77 osob z řad poradců pro oběti, sociálních pracovníků, advokátů i příslušníků Policie České republiky rovněž poukázal na to, že jako nejčastější klientela odborníků figurují oběti fyzického násilí (zejména ublížení na zdraví) a také oběti domácího násilí, které se může vyznačovat mnohými podobami. Zatímco oběti sexuálního násilí vyhledávají pomoc méně často, což může být ovlivněno stigmatizací a obavami z reakce okolí. Výsledky výzkumu následně ukázaly, že přestože většina respondentů disponuje vysokoškolským vzděláním a považuje svou přípravu za adekvátní, existuje značný zájem o další vzdělávání – zejména v oblasti krizové intervence, psychologie, práce s traumatizovanými klienty. Potvrzuje se tedy, že právě tyto oblasti jsou považovány za nejdůležitější pro výkon profese.

Nejvýznamnějším zjištěním je však potvrzení hypotézy H1, podle níž je systém pomoci obětem vnímán jako nedostatečně efektivní především kvůli slabé meziinstitucionální spolupráci. Odpovědi respondentů poukázaly na chybějící provázanost mezi klíčovými aktéry (např. PČR, PMS, soudy, OSPOD, NNO), nedostatečný přenos informací a přenášení odpovědnosti na samotné oběti. Tato zjištění jsou varovná a ukazují na potřebu systémové změny.

Dále výzkum potvrdil, že v oblasti pomoci obětem násilných trestných činů existuje odborná základna a ochota ke zlepšování, ale chybí systémové propojení jednotlivých složek. Pro efektivní pomoc obětem je nezbytné nejen odborné vzdělání pracovníků, ale i funkční, koordinovaný a dostatečně financovaný systém. Efektivní pomoc obětem nespočívá pouze v individuálním přístupu, ale především v tom, jak dobře celý systém funguje jako celek. Zlepšení v této oblasti by mohlo významně

příspěť nejen ke zvýšení kvality života obětí, ale také ke zvýšení důvěry veřejnosti v justiční a sociální systém. Výzkum by bylo možné v budoucnu rozšířit o pohled samotných obětí, tedy zjistit, jak ony hodnotí dostupnost, efektivitu a kvalitu poskytovaných služeb.

Lze konstatovat, že všechny cíle stanovené v úvodu práce byly úspěšně naplněny. Práce přinesla poznatky o systému pomoci obětem násilných trestných činů, zaměřila se na instituce spolupracující s oběťmi násilné trestné činnosti, zhodnotila odbornou připravenost pracovníků a identifikovala oblasti vhodné pro další profesní růst.

Přínos této práce spočívá především v tom, že poskytuje ucelený pohled na současný systém pomoci obětem násilných trestných činů v České republice. Přispívá k hlubšímu porozumění roli pomáhajících profesionálů při práci se zasaženými oběťmi a identifikuje konkrétní oblasti, ve kterých pracovníci pocítují nedostatky ve vzdělání či odborné přípravě. Výsledky výzkumu mohou sloužit jako podklad pro zefektivnění systému odborné přípravy a pro rozvoj dalšího vzdělávání pracovníků v této oblasti. Práce rovněž poskytuje cennou zpětnou vazbu organizacím, které se věnují pomoci obětem trestné činnosti, a může být využita při tvorbě metodických a vzdělávacích materiálů. V neposlední řadě může sloužit také široké veřejnosti a samotným obětem, neboť každý člověk se může v průběhu života ocitnout v situaci, kdy pro něj budou informace obsažené v této práci přínosné a prakticky využitelné.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Literární zdroje

1. BLATNÍKOVÁ, Š. *Kriminální historie pachatelů závažného násilí v ČR*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci. Studie, 2021. 151 s. ISBN 978-80-7338-194-3.
2. ČÍRTKOVÁ, L. *Moderní psychologie pro právníky: Domácí násilí, stalking, predikce násilí*. Grada, 2008. 160 s. ISBN 978-80-247-6886-1. Dostupné také z WWW:<<https://www.bookport.cz/kniha/moderni-psychologie-pro-pravniky-170/>>.
3. ČÍRTKOVÁ, L. *Policejní psychologie*. Vyd. 3., V nakl. Portál 1. Praha: Portál, 2000. 254 s. ISBN 80-7178-475-3.
4. ČÍRTKOVÁ, L. *Kriminální psychologie*. Praha: Eurounion, 1998. 255 s. ISBN 80-85858-70-3.
5. ČÍRTKOVÁ, L., VITOUŠOVÁ, P. *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů: příručka pro pomáhající profese*. Praha: Grada, 2007. 192 s. ISBN 978-80-247-2014-2.
6. DOERNER, W. G., LAB, S. P. *Victimology*. Sixth edition. New York: Routledge, Taylor & Francis Group. 2011. 470 s. ISBN 978-1-4377-3486-7.
7. DRAŠTÍK, A., a kol. *Trestní zákoník I (§ 1 až 232): komentář*. Praha: Wolters Kluwer. Komentáře Wolters Kluwer. Kodex, 2015. 1490 s. ISBN 978-80-7478-790-4.
8. FOLLETTE, V. M., RUZEK J. I. *Cognitive-Behavioral Therapies for Trauma*. Second Edition. The Guilford Press, 2006. 472 s. ISBN 160623773X, 9781606237731.
9. GILLERNOVÁ, I., BOUKALOVÁ, H. *Kapitoly z forenzní psychologie*. Karolinum, 2020. 436 s. ISBN 978-80-246-4467-7. Dostupné také z WWW:<<https://www.bookport.cz/kniha/kapitoly-z-forenzni-psychologie7001/>>.
10. GILLERNOVÁ, I., BOUKALOVÁ, H. *Vybrané kapitoly z kriminalistické psychologie*. Praha: Karolinum. [online]. Učební texty Univerzity Karlovy v Praze. 2006. 280 s. ISBN 80-246-1293-3. Dostupné také z WWW:<<http://krameriusndk.nkp.cz/search/handle/uuid:52ca87f0-43b0-11e8-a0d9-005056827e52>>.
11. HARTL, P., HARTLOVÁ, H. *Velký psychologický slovník*. Vyd. 4., V Portálu 1. Praha: Portál. 2010. 800 s. ISBN 978-80-7367-686-5.
12. JELÍNEK, J., a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. 7. aktualizované a doplněné vydání*. Student. Praha: Leges, 2019. 1000 s. ISBN 978-80-7400-793-4.
13. JELÍNEK, J., a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 5. vyd. Praha: Leges, 2015. 1248 s. ISBN 978-80-7502-049-9.
14. KALIBOVÁ, K. *Zákon o obětech trestných činů: praktická a legislativní doporučení zohledňující návrh technické novely zákona č. 45/2013 Sb. (číslo sněmovního tisku 658, 7. volební období PSP ČR)*. Praha: Iustitia [online]. 2016. 48 s. ISBN 978-80-88172-15-4. Dostupné také z WWW:<<https://in-ius.cz/wp-content/uploads/2021/04/zotc-web-final.pdf>>.
15. KLEPÁČKOVÁ, O., KREJČÍ, Z., ČERNÁ, M. *Trauma-informovaný přístup: v sociální práci*. Praha: Grada, 2020. 136 s. ISBN 978-80-271-1950-9. Dostupné také

- z WWW:<https://www.google.cz/books/edition/Trauma_informovan%C3%BDp%C5%99%C3%ADstup/QX4BEAAQBAJ?hl=cs&gbpv=1&dq=trauma+informovan%C3%BD+p%C5%99%C3%ADstup&printsec=frontcover>.
16. MATOUŠKOVÁ, I. 2013. *Aplikovaná forenzní psychologie*. Psyché. Praha: Grada Publishing, 2013. 296 s. ISBN 978-80-247-4580-0.
 17. ROZUM, J. *Výzkum trestného činu loupeže v Praze*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci. Studie, 2005. 207 s. ISBN 80-7338-04
 18. SCHNEIDER, H., J. *Das Verbrechensoffer in der Strafrechtspflege: Psychologische, kriminologische, strafrechtliche und strafverfahrensrechtliche Aspekte. Ausgewählte ... für Viktimologie 1979 in Münster/Westf.* Berlin: De Gruyter, 1981. 458 s. ISBN-13 : 978-3110075090.
 19. SOCHŮREK, J., SLUKOVÁ, K. *Úvod do viktimologie pro pomáhající profese*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2013. 120 s. ISBN 978-80-7372-951-6.
 20. ŠÁMAL, P. *Trestní zákoník I. § 1 - 139. Komentář*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012. 1450 s. ISBN 978-80-7400-428-5.
 21. ŠPATENKOVÁ, N. *Krise a krizová intervence*. Praha: Grada. Psyché, 2017. 288 s. ISBN 978-80-247-5327-0.
 22. VELIKOVSKÁ, M. *Psychologie obětí trestných činů: proces viktimizace, status oběti a jeho význam, prevence a vyrovnávání se s viktimizací, reálné případy z policejní praxe*. Psyché. Praha: Grada, 2016. 168 s. ISBN 978-80-247-4849-8.
 23. WALKLATE, Sandra *Handbook of victims and victimology*. Cullompton: Willan.(ed.), 2007. 544 s. ISBN 978-1-84392-257-5.

Elektronické zdroje

1. Asociace vzdělavatelů v sociální práci. Minimální standard vzdělávání v sociální práci ASVSP. asvsp.org online. Naposledy aktualizováno 6. 5. 2021 [cit. 2025-06-01] Dostupné také z [www:< https://www.asvsp.org/standardy/>](https://www.asvsp.org/standardy/).
2. BÍLÝ KRUH BEZPEČÍ, Z. S. Poslání a činnost. In: bkb.cz [online]. Networm Studio. © 2009 [cit. 2025-02-02]. Dostupné z WWW:<<https://www.bkb.cz/o-nas/poslani-a-cinnost/>>.
3. BÍLÝ KRUH BEZPEČÍ, Z. S. Peněžitá pomoc obětem ze strany státu. In: bkb.cz [online]. Networm Studio, © 2009 [cit. 2025-02-02]. Dostupné z WWW:<<https://www.bkb.cz/pomoc-obetem/zadost-o-penezitou-pomoc-nahrada-skody/penezita-pomoc-obetem/>>.
4. Dobrá psychoterapie. Viktimizace. In: dbterapie.cz [online]. Copyright © 2025 [cit. 2025-02-01]. Dostupné z WWW:<<https://dbterapie.cz/encyklopedie/viktimizace/>>.
5. MINISTERSTVO PRO MÍSTNÍ ROZVOJ ČR. *Základní informace pro pozůstalé*. Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, 2013. 10 s. ISBN 978-8087147-38-2. Dostupné z WWW: <<https://mmr.gov.cz/getmedia/94318723-7f56-4762-9e74-c3dfc81170fd/Zakladni-informace-pro-pozustale.pdf.aspx>>.
6. NOMIA, Z. Ú. *Nomiahk.cz: Poradna pro oběti domácího násilí a násilné trestné činnosti*. [online]. Copyright © 2022 [cit. 2025-02-01]. Dostupné z WWW: <<https://nomiahk.cz/poradna/>>.
7. POLICIE ČR. Pomoc obětem TČ: Násilné trestné činy. In: policie.gov.cz [online]. © 2025 [cit. 2025-01-22]. Dostupné z WWW: <<https://policie.gov.cz/clanek/nasilne-trestne-ciny.aspx>>.

8. PREUSS, O. Kdo může být pachatelem trestného činu?. In: *dostupnyadvokat.cz* [online]. © 2013–2025, 16. února 2025 [cit. 2025-01-28]. Dostupné z WWW:<<https://dostupnyadvokat.cz/blog/pachatel>>.
9. PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA. Probace. In: *pmscr.cz* [online]. [cit.2025-02-01]. Dostupné z WWW:<<https://www.pmscr.cz/pro-pachatele/probace/>>.
10. PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA. O nás. In: *pmscr.cz* [online]. [cit. 2025-02-01]. Dostupné z WWW: <<https://www.pmscr.cz/o-nas/>>.
11. PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA. Mediace – možnost mimosoudního řešení konfliktu. In: *pmscr.cz* [online]. [cit. 2025-02-01]. Dostupné z WWW:<<https://www.pmscr.cz/mediace/>>.
12. PROFEM. Redefinice znásilnění: co se mění a od kdy změny platí. In: *profem.cz* [online]. FenomioFlow, 20. listopadu 2024, © 1994–2025 [cit. 2025-01-24]. Dostupné z WWW: <<https://www.profem.cz/cs/novinky/a/definice-znasilneni-co-se-meni-a-od-kdy-zmeny-plati>>.
13. STÁTNÍ ZDRAVOTNÍ ÚSTAV. Domácí násilí: co to je? *Národní zdravotnický informační portál* [online]. Praha: Ministerstvo zdravotnictví ČR a Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR. datum poslední aktualizace 25. 1. 2021 [cit. 2025-1-25]. ISSN 2695-0340. Dostupné z WWW:< <https://www.nzip.cz/clanek/101-domaci-nasili-zakladni-informace>>.
14. VANČA, T. Role obětí trestné činnosti v trestním řízení. In: *EPRAVO.cz - Sbírka zákonů, judikatura, právo* [online]. © 1999–2025, 9. 5. 2024 [cit. 2025-01-06]. ISSN 1213-189X. Dostupné z WWW: <<https://www.epravo.cz/top/clanky/role-obeti-trestne-cinnosti-v-trestnim-rozeni117923.html>>.
15. Velký lékařský slovník. *Slovníky.cz* [online]. 1998–2025. [cit. 2025-1-25]. Dostupné z WWW:<<https://lekarske.slovníky.cz/pojem/smrť>>.
16. VICHÉREK, R. Oběti trestných činů a jejich práva. In: *EPRAVO.cz - Sbírka zákonů, judikatura, právo* [online]. © 1999–2025, 26. 11. 2013 [cit. 2025-01-08]. ISSN 1213-189X. Dostupné z WWW: <<https://www.epravo.cz/top/clanky/obeti-trestnychcinuajejichprava92945.html>>.

Legislativní dokumenty

1. ČESKO. Zákon č. 164/2024 Sb., kterým se mění zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů. In: *Sbírka zákonů České republiky*, částka 164, číslo 164. 2024. Dostupné z WWW:<<https://www.esbirka.cz/sb/2024/164?zalozka=text>>.
2. ČESKO. Zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů (zákon o obětech trestných činů). In: *Sbírka zákonů České republiky*. Částka 20, číslo 45. 2013. Dostupné z WWW:<<https://www.e-sbirka.cz/sb/2013/45?zalozka=text>>.
3. Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí o Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod ze dne 11. 5. 1994, publikován pod č. 209/1992 Sb., 1994. (platnost pro ČSFR 18. 3. 1992) Dostupné z WWW:<https://www.nssoud.cz/fileadmin/user_upload/dokumenty/legalnidokumenty/209_1992.pdf>.
4. ČESKO. Zákon č. 165/2024 Sb., kterým se mění zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže). In *Sbírka*

zákonů České republiky, částka 165, číslo 165. 2024. Dostupné z WWW: <<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2024-165>>.

5. ČESKO. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. In *Sbírka zákonů České republiky*. 2009, částka 11, číslo 40, Dostupné také z WWW: <<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40>>.
6. ISTANBUL. Úmluva Rady Evropy o prevenci a potírání násilí na ženách a domácího násilí ze dne 11. května 2011, 2011. Dostupné také z WWW:<https://vlada.gov.cz/assets/ppov/rovnoprilezitostizenamuzu/Aktuality/Istanbulska_umluva.pdf>.

SEZNAM ZKRATEK

atd.....	a tak dále
aj.....	a jiné
BKB.....	Bílý kruh bezpečí
cca.....	přibližně
č.....	číslo
ČR.....	Česká republika
EU.....	Evropská unie
např.....	například
NNO.....	nestátní nezisková organizace
OČTŘ.....	orgán činný v trestním řízení
o.p.s.....	obecně prospěšná společnost
OSPOD.....	Orgán sociálně-právní ochrany dětí
OTČ.....	oběť trestného činu
PČR.....	Policie České republiky
PFA.....	psychological first aid (psychologická první pomoc)
PMS.....	Probační a mediační služba
Sb.....	sbírky
TČ.....	trestný čin
tj.....	to jest
ZNTČ.....	závažný násilný trestný čin
ZOTČ.....	zákon o obětech trestných činů
z. ú.....	zapsaný ústav
ZZO.....	zvlášť zranitelná oběť

SEZNAM TABULEK A GRAFŮ

Graf 1 Zastoupení jednotlivých trestných činů	56
Graf 2 Nejvyšší dosažené vzdělání	58
Graf 3 Profesní zařazení respondentů	60
Graf 4 Rozšíření odbornosti v oblastech	64
Graf 5 Ztotožnění se s aktuální právní úpravou	67
Graf 6 Důležitost jednotlivých kompetencí	71
Tabulka 1 Komponenty závažné násilné trestné činnosti	19
Tabulka 2 Rozdělení trestných činů podle forem násilí	77

Příloha I Dotazník pro respondenty

Odkaz na dotazník: <https://www.surveio.com/survey/d/C1M1S7W2B5W7Q3O9V>

Otázky obsažené v online dotazníku:

1. Oběti jakého násilného trestného činu se na Vás nejčastěji obrací?

- ☐ Do uvedeného pole uveďte konkrétní TČ

2. Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

- ☐ ZŠ
☐ SŠ
☐ VOŠ
☐ VŠ
☐ jiné (uveďte)

3. Jaké další vzdělání byste potřebovali, chtěli pro práci s oběťmi trestných činů?

- ☐ Sem napište svou odpověď

4. Jaké je Vaše profesní zařazení?

Vyberte jednu nebo více odpovědí

- ☐ poradce pro oběti/sociální pracovník
☐ advokát
☐ příslušník PČR
☐ psycholog
☐ probační úředník
☐ krizový intervent
☐ jiné (uveďte)

5. Jaké formy pomoci nabízíte a kterou shledáváte jako nejúčinnější?

Např. poskytování právních informací, sociální poradenství, psychologické služby atd.

- ☐ Sem napište svou odpověď

6. V jakých oblastech vnímáte nedostatky ohledně své odbornosti?

- ☐ Sem napište svou odpověď

7. Jaké odborné kurzy byste uvítali pro zlepšení Vaší odbornosti?

Např. kurzy týkající se poradenství pro práci s oběťmi, semináře, kurzy na téma psychologické pomoci atd.

- ☐ Sem napište svou odpověď

8. Pokud plánujete rozšíření své odbornosti v jiných oblastech, vyberte v jakých.

Vyberte jednu nebo více odpovědí

- ☐ sociální práce
- ☐ právní oblast
- ☐ psychologie
- ☐ psychiatrie
- ☐ kriminologie
- ☐ krizová intervence
- ☐ jiné (uved'te)

9. Jaká specifická témata by podle Vás měla být více zahrnuta do profesní přípravy pomáhajících osob?

Např. psychologie obětí, krizová intervence, právní rámec

- ☐ Sem napište svou odpověď

10. Dle zákona o obětech trestných činů mají oběti právo na poskytnutí bezplatné odborné pomoci, zejména ty spadající do kategorie „zvlášť zranitelných obětí“. Ztotožňujete se s touto právní úpravou?

V poli „jiné“ můžete podrobněji popsat svůj názor

- ☐ ano
- ☐ nevím, nejsem si jist(a)
- ☐ ne
- ☐ jiné (uved'te)

11. Co by se podle Vás mělo změnit, aby byl systém práce s oběťmi efektivnější?

- ☐ Sem napište svou odpověď

12. Seřad'te vyjmenované kompetence podle důležitosti pro práci s oběťmi násilných TČ: vědomosti a vzdělání, důvěryhodnost, spolehlivost, komunikační dovednosti, porozumění a empatie.

Přesunutím položek změňte jejich pořadí.

13. Jsou nějaké negativní vlivy, které vnímáte při výkonu svého povolání?

Např. syndrom vyhoření, nespavost, málo volného času, zásah do osobního života atd.

- ☐ Sem napište svou odpověď